T8c

John Carter Brown.

VII
2ch

VII

Americæ Pars VII

VERA ET IVCVNDA DESCRIPTIO PRÆCIPVARVM QVARVNDAM INDIÆ OCCIDENTALIS

regionum & Inſularum, quæ quidem nullis ante hæc tempora viſæ cognitæque, iamprimum ab VLRICO FABRO Straubingenſi; multo cum periculo perluſtratæ & ab eodem ſumma diligentia conſignatæ fuerunt, cum annotatione hiſtoriarum & rerum memorabilium, quæ tota illa nauigatione vſque ad reditum eius in Germaniam contigerunt.

CORRECTIVS ET TERSIVS QVAM ANTEhac edita, & pulcherrimis imaginibus ornata, ſumptu IOH. THEODORI de BRY piæ memoriæ, relictæ viduæ & hæredum.

ANNO CHRISTI M. DC. XXV.

Venales reperiũtur in officina Theodori de Bry.

RPJCB

VERA ET IVCVNDA PRÆCIPVARVM QVARVNDAM INDIÆ OCCIDENTALIS REGIONVM ATQVE INSVLARVM, QVAS VLRICVS FABER STRAVBINGENSIS MVLTO CVM periculo perluſtrauit, deſcriptio, cum annotatione hiſtoriarum & rerum memorabilium quæ nauigatione illa acciderunt.

Cap. I.

ANNO à NATO bono publico milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto cum Antuerpia Hiſpaniã petiturus, ad ciuitatem nomine CALIS, (quæ veteribus Gades appellabatur) ad quam 400. miliaria in mari numerãt, ſpacio quatuordecim dierum appuliſſem, in portu ciuitatis ingentem Balænam 35. videlic. paſſus longam vidi, cuius adipe 30. vaſa, eius magnitudinis, quib. haleces ad nos deferuntur, repleta ſunt.

Calis.

Balænæ grandis deſcriptio.

Ad dictam hanc ciuitatem CALIS quatuordecim ingentes naues omnibus rebus neceſſariis inſtructæ & propè munitæ conuenerant, prouinciam RIO DELLA PLATA Indiæ petituræ. Aderant ſimul ibi 2500. Hiſpani, & 150. Germani, ex ſuperiori partim & inferiori Germania, partim ex Saxonia oriundi. Et ſupremus noſtrum omnium præfectus ſiue Archithalaſſus PETRVS MANCHOSSA vocabatur.

Claſſis.

Numerus eorum qui nauem conſcenderunt.

Ex quatuordecim hiſce nauibus, vna Domini SEBASTIANI NEIDHARD, & IACOBI VVELSERI Norinbergenſium erat, qui

 procura-

procuratorem ſuum HENRICVM PAIEME propter mercaturam RIO DELLA PLATA Indiæ miſerant. His ego me vna cum aliis, ſuperioribus & inferioribus Germanis, 80. fermè armatis adiungẽs, RIO DELLA PLATA profecti ſumus.

Arma nauium.

Cum eo veniſſemus, poſtmodum, autore dicto noſtro Præfecto, cum quatuordecim nauibus SEVILLIA, eodem anno, die Bartholomæi ſoluimus, & ad ciuitatem Hiſpaniæ appulimus, cui nomen eſt S. LVCAS. Ciuitas hæc à SEVILLIA viginti miliaribus diſtat, vbi propter nimias tempeſtates ad primum vſque Septembris, eiuſdem anni commorati ſumus.

Seuillia. *S. Lucas.* *Tempeſtates.*

Hinc ſoluentes, ad tres inſulas non procul ab inuicem diſtantes peruenimus, quarum nomina ſunt TENERIFFA, GOMERA, PALMA. Hæ inſulæ à ciuitate S. LVCÆ diſtant 20. ferè miliaribus, in quibus nauium ſeparatio facta eſt. Cæſaream Maieſtatem agnoſcunt, & meris Hiſpanis habitantur ſaccari parandi peritiſſimis. In PALMAM quidem Inſulam tribus nauib. peruenimus, & nobis, cum quatuor ſeptimanis ibi fuiſſemus, de rebus neceſſarijs iterum proſpeximus.

Diſtantia à Luca. *Dominus Inſularum* *Incolæ Inſularum.*

Poſtquam Dux noſter PETRVS MANCHOSSA, qui octo vel nouem miliaribus à nobis aberat, nobis imperaſſet, vt ad iter nos pararemus, erat forte fortuna in naui noſtra ipſius Petri cognatus GEORGIVS MANCHOSSA, qui amare cœperat ciuis cuiuſdã Palmenſis filiam. Hic, cum ſoluere conſtituiſſem⁹, noctu, circiter horam duodecimam, vna cũ duodecim ſuis amicis, ſeſe nobis rurſus adiunxit, adferens ſecum filiam ciuis cuiuſdam Palmenſis, & ancillam, veſtes, pecuniam & clinodia virginis portantem. Hi recepti ſunt in nauem ignorantibus ferè omnibus excepto eo, qui in excubijs tum temporis erat, vigile. Manè cum ſoluiſſemus & vix duo vel tria miliaria confeciſſemus, exorta eſt ingens tempeſtas, quæ nos ad eundem rurſus portum remiſit. Quo cum veniſſemus, nauicula quadam, quam iſta lingua POT & PODELL vocant, procurator nauis HENRICVS PAIEME, ad littus appulit, quo loci triginta armati conſtituti erant, qui dicto huic HENRICO PAIEME inſidias ſtruebant. Quod cum ex nautis quidam vidiſſet, admonebatur ipſe quidem, vt ad nauem rurſus properaret, ſed periculum vix euitare poterat, propterea quod armati iſti admodum eum vrgerent: apprehendit tamen tandem nauem aliam quæ non procul à terra diſtabat & in ea ſeſe ſeruauit. Cum itaque armati iſti viderent ſe nihil efficere, nec dictum HENRICVM PAIEME capere poſſe, claſſicum canebant, & campanæ pulſu ciues Palmenſes ad arma excitabãt, quin & tormenta ænea duo non exigua in nauem noſtram dirigebant, quatuor ictibus eam petentes, & primo quidem ictu ollam quandam in puppi repoſitam, quæ recentis aquæ metretas quinque vel ſex capiebat, ſecundo ictu, malum in naui confregerunt, tertio perforata naui, virum vnum interfecerunt, quartus autem irritus fuit.

Plagium. filia cuiuſdam ciuis, vna cum ancilla clam abducta. *Bellum propter raptam & abductam filiam.*

Aderat tum alius quiſpiam Nauclerus, qui ſua naui Hiſpaniam nouam ſiue Mexicum, petere conſtituerat, qui centum & quinquaginta armatos ſecum habens turbis hiſce cognitis, pacem inter nos & incolas iſtius loci fecit, hac quidem lege & conditione, vt GEORGIVS MANCHOSSA cum rapta virgine & ancilla ciuibus iſtis traderetur.

Conditio pacis.

CAP. II.

POſtmodum præfectus & Iudex ciuitatis cum noſtro Duce & dicto Nauclero ad nauem noſtram veniebant, Georgium Manchoſſam & amicam eius quærentes, qui cum adueniſſet eam pro vxore tuebatur, ſimiliter & ipſa maritum eum ſuum affirmabat, confirmatum igitur inter eos ſtatim matrimonium fuit, quamuis parente difficulter admodum conſentiente. Quo facto cum nauem noſtram valde perforatam videremus dictum GEORGIVM MANCHOSSAM & vxorem eius ad littus depoſuimus, iubente id quidem & præcipiente noſtro Duce ſiue Capitaneo.

Nuptiæ ex pugna. *Georgius Manchoſſa ad terram deponitur.*

Poſtea reparata naui noſtra, Inſulã quandam petijmus cui nomen eſt S. IACOBO, vel hiſpanice SANCT IAGO. Hæc Inſula ad Regem Luſitaniæ pertinet, ſubiectos ſibi habet Æthiopes nigros, & 300 milliaribus ab Inſula PALMA diſtat. Hic commorati ſumus per dies quinque & nobis de cibo potu atque aliis ad nauigationem neceſſarijs rurſus proſpeximus.

S. Iacobus. *Nigri Æthiopes.*

Coniunctæ tunc adhuc erant omnes noſtræ, nimirum quatuordecim, naues, quibus per duos menſes in mari nauigantes, ad Inſulam quãdam appulimus, in qua nihil præter ingentem auium multitudinem conſpeximus, quas quidẽ etiam baculis ferire poteramus. Inſula hæc ſex miliaria ſuo ambitu continet, nullis habitatur hominibus, & 1500 miliaribus à ſuperiori Inſula S. Iacobi diſtat. In mari circa Inſulam hanc reperiuntur piſces volantes, & plurima monſtra marina, vt Balenæ, & alij piſces quos SCHAVBHVT vocant, propterea quod in fronte rotundum quendam orbem habeant, hi alijs piſcibus bellum mouere ſolent, ſunt enim

Inſula auibus referta. *Piſces volantes.* *Schaubhut piſcis.*

piſces

piſces ingentes & formidabiles. Reperiuntur & alij piſces in dorſo cultrum oſſeum geſtantes, quos Hiſpani ſua lingua PESCHEPATE nominãt, quin & ſerrã oſſeam in quorundam dorſo conſpicias; & id genus piſciũ admodũ formidabile eſt, Hiſpanis PESCHE DE FERRE dictũ. Neq; propoſitũ mihi eſt; omnium monſtrorum quæ in mari iſto reperiuntur nomina & formas pluribus hoc loco perſequi.

Peſchepatepiſcis cultrum in dorſo gerens.

Poſtea hac Inſula diſcedentes ad alia peruenimus; RIO IENERO dictam, quæ 500 miliaribus à ſuperiori diſtat; & Regi Portugalliæ paret. Hæc eſt Inſula RIO IENERO in India; & iſtius loci Indi vocantur TOPI; vbi commorati ſumus 14 diebus. Hic cum eſſemus præcepit Dux noſter PETRVS MANCHOSSA vt jurato ſuo fratri, IOANNI OSSORIO obtemperaremus; propterea quod ipſe propter perpetuas infirmitates, nos regere amplius non poſſet. Verum hic IOANNES OSSORIVS paulo poſt falſo apud PETRVM MANCHOSSAM deferebatur, quaſi ſeſe PETRO MANCHOSSÆ opponere & ſeditionem in populo moliri vellet. Itaque cõuocatis quatuor inferioribus præfectis, (quorum nomina erant IOHANNES EIIOLLAS, IOHANNES SALASSERVS, GEORGIVS LVCHSAM, LAZARVS SALVAISCHO) PETRVS MANCHOSSA mandabat dictum IOANNEM OSSORIVM pugione interfici, & interfectum in aream tanquam proditorem exponere, addita ſimul interminatione ejuſdem ſupplicij, in eũ qui forte patrocinium IOHANNIS OSSORII ſuſcipere vellet. Sed facta eſt ei, quod Deus nouit, inſignis injuria, fuit enim vt probitate, ita fide & honeſtate, adde etiam rei militaris ſcientia admodum conſpicuus, qui de militibus quam optime mereri ſemper ſtuduit, Deus igitur animæ ejus in æternum propitius eſſe velit.

Ioannes Oſſorius innocenter interfectus

CAP. III.

HInc ſoluentes RIO DELLA PLATA profecti ſumus, & fluuiũ in itinere dulcis aquæ offendimus, qui vocatur PARANA WASSV fluuius hic ad latus maris præter labitur, 24 miliaria in latitudine habet, & ab Inſula Rio IENERO 500. miliaribus abeſt. Ibi delati ſumus ad portum quẽdam cui nomen eſt S. GABRIEL, & ancoras 14. nauium noſtrarum, in dicto fluuio firmauimus.

Portus S. Gabriel.

Cum autem naues noſtras ad terram adducere non poſſemus ſed in aqua manere cogeremur, curauit Dux noſter PETRVS MANCHOSSA vt nautæ populum paruis nauiculis, in hunc vſum paratis, & propterea PATT & PODELL, dictis, ad terram tranſueherent.

Podelli vſus.

Tandem igitur diuina gratia in RIO DELLA PLATA peruenimus, Anno Chriſti 1535. vbi pagum quendam Indicum conſpeximus in quo 2000 ferè viri habitabant, quos ZECHVRIAS nominãt. Hi nihil aliud cibi habent quam piſces & carnes, cumq; de noſtro aduentu audiuiſſent, relicto pago cum vxoribus liberiſque fugam dederunt; ita vt reperiri amplius non potuerint. Hujus loci homines planè nudi incedũt; niſi quod mulieres pudenda linteolo goſſypino ab vmbilico ad genua vſque protenſo tegant.

Pagus Indicus. Zechurias

Mulieres nudæ.

Iuſſit poſtmodum Dux noſter PETRVS MANCHOSSA, populum nauibus rurſus imponi, & ad alterum latus fluminis iſtius PARANA traduci, vbi octo tantum miliaria in latitudine habebat.

Populus nauibus rurſus imponitur.

Ibi ciuitatem condidimus, & eam BONAS AEIERES vocauimus, hoc eſt, bonum aerẽ.

Bonus aer.

Quin & 72 equos & equas ex Hiſpania noſtris 14 nauibus adduximus.

Iſthic loci pagum quendam Indicum inuenimus, quem Indorum circiter 3000 cum vxoribus & liberis, inhabitabant CARENDIES vocati; veſtes eaſdem habent cum ſuperioribus, quos ZECHVRIAS nominari diximus, illam quæ eſt inter vmbilicum & genua, corporis partem tegentes. Cibum nobis attulerunt piſces & carnes. Hi CARENDIES ſedes & habitationes certas non habent, ſed in regione iſta paſſim vagantur & oberrant inſtar TARTARORVM apud nos vagantium. Quin & in æſtate ſæpenumero triginta miliaria peregrinando conficere poſſunt, vt aquam neque habeant neq; deſiderent.

Pagus Indicus. Carendies.

Cibi.

Habitatio.

Ceruos vel feras alias ſi forte figere ipſos contingat, ſanguinem pro potu bibunt, vtuntur & radice aliqua ad leuandã ſitim, cui nomẽ eſt CARDES. Quod autem ſanguinem bibunt, id tãtum ex neceſſitate fit, quia aquam vel potum alium non habent, & ſiti eos perire neceſſe eſſet.

Indi ſanguinem ferarum bibunt. Cardes.

Hi CARENDIES nobis per quatuordecim continuos dies victum ſuppeditarunt piſces & carnes. Accidit autem vt vno quodam die non venirent, ſtatim igitur Dux noſter PETRVS MANCHOSSA, judicem quẽdam qui vocabatur IOHANNES PABON vna cum duobus miniſtris, ad CARENDIES, qui tum quatuor miliaribus, à caſtris noſtris aberant, ablegauit; Qui cum eo veniſſent, ita eos allocuti ſunt, vt ab incolis verberibus excepti ſint, & bene fuſtigati ad noſtros redierint. Quod ex relatione judicis iſtius cũ intellexiſſet PETRVS MANCHOSSA, ad-

Carendies ſociis noſtris victũ ſuppeditant.

modum iratus, germanum ſuum fratrem DIDACVM MANCHOSSAM cum 300. peditibus & 30 equitibus probe armatis, quib. & ego aderam, emiſit, præcipiens vt dictos illos CARENDIES omnes interficeremus aut caperemus, & pagum ipſorum igne ſubuerteremus. Cum autē ad eos veniſſemus, erant ad 4000 in vno loco congregati, ſiquidem & ſocios & amicos ſuos omnes accerſierant. Itaq; cum eos aggredi vellemus, tam fortiter ſeſe nobis oppoſuerunt, vt toto iſto die ſatis nobis negotij fecerint. Nam & ipſum DIDACVM MANCHOSSAM, & ſex nobiles alios interfecerunt, & tam acriter nobiſcum pugnarunt, vt eorum virtutem ſatis experiremur, & viginti ex noſtris caderēt, quamuis interim ab ipſorum parte 1000 vel plures interfecti ſint.

Bellum cum Iudis.

Diego Mãchoſſa interfectus.

Numerus in pugna interemptorum.

Dicti CARENDIES arma habent, arcus & TARDES in formam dimidiarum haſtarum, quarum extremitatibus acutiſſimi ſilices ſunt affixi. Vtuntur & globis lapideis funi alligatis, in modum globorum plumbeorum, quibus nos vti ſolemus.

Arma Indorum.

Hiſce globis ferarum & equorum pedes petere ſolent, vt irretiti in terram procidāt, quo ſtratagemate, quod ipſemet vidi, dictū Capitaneum noſtrum DIDACVM MANCHOSSAM & reliquos nobiles interfecerunt, cæteros vero pedites dictis arcubus & ſagittis interemerunt.

Globi funibus alligati.

Tandem tamen Deus ſuam nobis gratiam largitus eſt, vt conſequuti victoriam, pago ipſorum potiremur, neminem tamen ex illis capere poteramus, quin & vxores & liberos ex pago iſto ante pugnam in alium locum deduxerant. In pago hoc nihil inuenimus præter precioſas aliquot martium & lutrarum pelles, multos item piſces, confectam ex piſcibus farinam, & adipem ex illis extractum. Commorati ſumus autem in iſto pago tribus diebus, & poſtea ad caſtra rurſus nos recipimus, relictis ibi 100 ex noſtris, vt cum Indorum retibus piſcarētur ad ſuſtentationem noſtri populi, cum ibi flumina piſcibus abundarent.

Pagus Indorum ſuperatus.

Spolia.

Farinæ piſcibus.

Piſcatio.

Præbebatur autem ſingulis in diem vnus quadrans farinæ, in victum, & tertio quolibet die piſcis vnus. Hæc piſcatio durabat duos menſes, qui vero plus piſcium deſiderabat, is per quatuor miliaria excurrens, eos afferre ſibi cogebatur.

Victus quotidianus.

Poſtquam ad caſtra reuerſi eramus, partitio populi facta eſt, ſeparatis illis qui ad arma ſumenda apti erant, ab illis qui ad labores alios ſuſtinendos erāt magis idonei. Quo facto ciuitatem condere cœpimus cingentes eam muro luteo ſiue vallo dimidiam haſtam alto, & tres pedes lato: in ciuitate iſta arcem ſeu propugnaculum bene munitum extruximus in gratiam Ducis noſtri. Verum opus non procedebat ſatis feliciter, cū enim populus non haberet vnde ſeſe ſuſtentaret, & famem pelleret, accidit, vt multis fame pereuntibus, multipliciter opus illud impediretur. Tandem autem ingens exorta eſt inter nos calamitas. Nam & equis abſumtis mures & ſerpentes inquiſiuimus, quin & calceos, corium & alia à quibus natura abhorret, præ nimia fame comedimus.

Noua ciuitas.

Ingens fames.

Corium & calceamenta præ fame cōeduntur.

CAP. IV.

CAP IV.

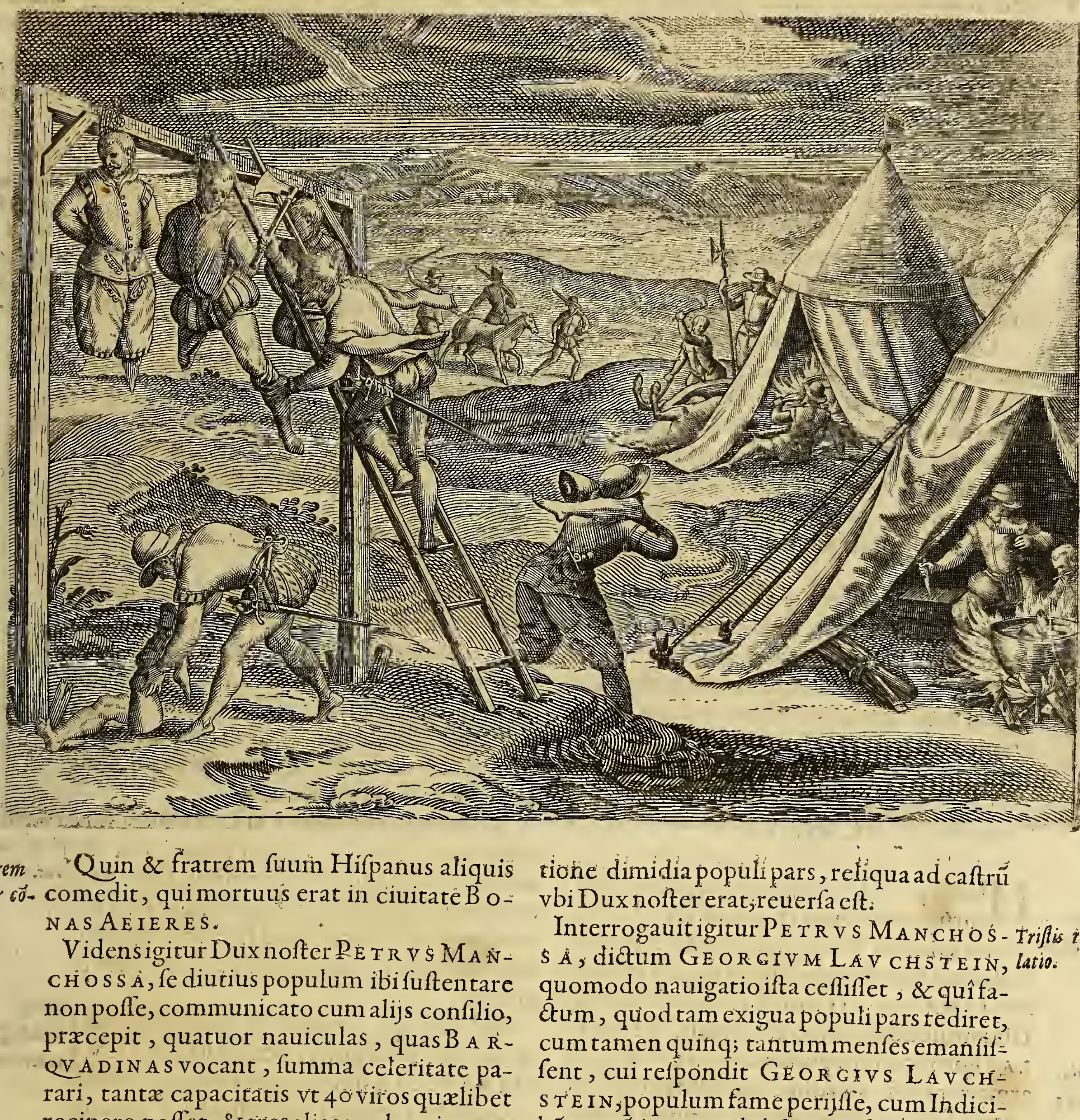
Hiſpani ſurreptũ equum cõedunt.

TRES quidam Hiſpani equum ſurreptum clam comederãt, quod cum aliquo modo innotuiſſet, criminaliter iſti examinati ſunt, donec rem omnem confiterentur. Facta autem confeſſione ad ſupplicium patibuli condemnati ſunt & ſuſpenſi.

Hiſpani ſuſpendũtur.

Sequenti nocte tres alij Hiſpani patibulum accedentes, crura ſuſpenſis amputarũt, & carnis aliquot fruſta ad depellendam famem ſecum domum portarunt.

Hiſpani ſuſpenſi mutilãtur

Fratrem frater cõedit.

Quin & fratrem ſuum Hiſpanus aliquis comedit, qui mortuus erat in ciuitate BONAS AEIERES.

Videns igitur Dux noſter PETRVS MANCHOSSA, ſe diutius populum ibi ſuſtentare non poſſe, communicato cum alijs conſilio, præcepit, quatuor nauiculas, quas BARQVADINAS vocant, ſumma celeritate parari, tantæ capacitatis vt 40 viros quælibet recipere poſſet, & tres alias paulo minores, quas PODELL vel PATT nominant, illis adiungi.

Cum naues hæ ſeptem paratæ eſſent & inſtructæ, cõuocatis nobis omnibus, miſit Dux noſter GEORGIVM LAVCHSTEIN vna cũ 350 armatis, vt in flumine PARANA Indos inueſtigarẽt, & cibum noſtris afferrent. Sed Indi hoc animaduertẽtes omnẽ cibũ corruperant, pagis quib. habitabant igne euerſis. Ipſi vero fuga ſibi conſulebant. Nos autem cum parum cibi haberemus, in diem enim quilibet non amplius quam ſeſcunciam panis accipiebat, mortua eſt in iſta nauigatione dimidia populi pars, reliqua ad caſtrũ vbi Dux noſter erat, reuerſa eſt.

Vici & ciuitates ab Indis igne ſubuertũtur.

Triſtis relatio.

Interrogauit igitur PETRVS MANCHOSSA, dictum GEORGIVM LAVCHSTEIN, quomodo nauigatio iſta ceſſiſſet, & quî factum, quod tam exigua populi pars rediret, cum tamen quinq; tantum menſes emanſiſſent, cui reſpondit GEORGIVS LAVCHSTEIN, populum fame perijſſe, cum Indici bũ omnẽ igne perdidiſſent & fugiſſent ipſi.

Bellum nouum.

Menſem igitur vnũ adhuc in ciuitate BONAS AEIERES ſubſtitimus, magna in paupertate, donec naues rurſus inſtruerentur.

Interea Indi magna vi & copijs nos adoriuntur in ciuitate noſtra BONAS AEIERES, quorum numerus erat 23000. & in his quatuor nationes erãt, quas vocamus, CARENDIES, ZECHVRIAS, ZECHVAS, & DIEMBVS. Horum mens erat nos ad vnum omnes interficere, ſed Deus tamen Opt. Max. maximam partem conſeruauit, cui ſit laus & gloria ſeculis infinitis. A noſtra enim parte, 30 tantum perſonæ ceciderunt.

Numerus interfectorum.

Cap. V.

Impetus

CVm ad ciuitatem Bonas Aeieres primo veniſſent, quidam muros concutere & conſcendere viſi ſunt, quidam ignita tela in ciuitatem miſerunt, quibus ædificia noſtra ſuccenſa ſunt, erant enim omnia ſtramine contecta, exceptis Ducis noſtri ædib. quæ tegulis erant contectæ, itaque ciuitatẽ noſtram funditus delerunt. Tela autem eorum ex arundine facta erant, quæ in extremitatibus accendebantur.

Tela ignita.

Materia telorum.

Habent etiam peculiare aliquod lignum, ex quo tela parare ſolent, quæ ſi accenſa emittantur, non extinguuntur, ſed quicquid corripiunt, maxime ſi ſtramineum id ſit, ſimul accendunt.

Naues exuſta.

Quin & naues quatuor tum exuſſerunt, quæ in mari, ad dimidium miliare à nobis aberant. Populus autem qui in nauibus iſtis erat, cum tormentis & armis deſtitueretur, tumultumque hunc Indorum videret, relictis hiſce quatuor nauibus, in alias tres non procul ab iſtis ſitas, cõfugit, in quibus bombardæ & alia inſtrumenta bellica continebantur.

Temporis circumſtantia.

Cum igitur viderent Chriſtiani naues ab Indis eſſe accenſas, emiſerunt in eos tormenta iſta & inſtrumenta bellica.

Hoc audientes & videntes Indi, ſtatim in fugam verſi ſunt, Chriſtianis relictis. Hæc omnia acciderunt feſto S. Ioannis die Anno 1535.

Cap. VI.

Nouus Dux exercitus.

HIsce peractis omnibus, populus naues rurſus conſcendere juſſus eſt, Et Petrus quidem Manchossa Dux noſter, recturam & gubernationem populi vniuerſam Iohanni Eiiollæ commiſit, eumq; Ducem nobis ſuo loco conſtituit. Eiiollas igitur cum populum luſtraret, de 2500 armatis tantũ 560 adhuc ſuperſtites reperit, cæteri fame & aliis miſerijs extincti erant, quibus Deus propitius eſſe velit.

Populus numeratur.

Nouum inuentum

Poſtmodum nouus noſter Dux Iohannes Eiiollas octo nauiculas, quas Barqvadinas & Podelles vocant parari juſſit, aſſumpſitque 400 viros de hiſce 560. reliquis 160 viris in nauibus relictis, vt eas cuſtodirent, quibus etiam centurionem conſtituit Ioannem Romervm, & de cibo in annum neceſſario proſpexit, ita vt quilibet in diem panis vel farinæ trientem acciperet, qui vero plus deſideraret, id aliunde peteret.

Victus quotidianus.

Hi ita conſtitutis, cœpit Ioannes Eijollas

Tempus

cum 400 ſuis armatis fluuium Paranam de nouo perluſtrare, aſſumpto ſimul etiam generali noſtro Duce Petro Manchossa, & ſpacio duorum menſium in regionem Indiæ miliaria 84 latam peruenimus. Hujus regionis incolæ Tyembvs vocantur, in vtroq; naſi latere exiguam ſtellulam geſtant, ex albis & cæruleis lapillis factam, homines ſunt procero & robuſto corpore, mulieres admodum deformes habẽt, non vetulas ſolum ſed & juuenculas. Faciẽ enim lacerata ſunt & ſanguine ſemper fœdata. Cibo per omnem vitam alio non vtuntur quam piſcibus & carne, numero 15000 eſſe in hac natione dicuntur. Cum ipſi nos aduentãtes vidiſſent, per quatuor miliaria nobis pacifice occurrerũt nauiculis 400. quas Canoas, id eſt Scaphas vocant, quarum quælibet 16. viros habebat.

nauigationis.

Stellula in naribus

Mulieres deformes.

Victus.

Numerus populorũ.

Indiani Chriſtianis pacificeoccurrunt.

Hæ nauiculæ vel Scaphæ ex arboribus factæ ſunt, 80 pedes longæ & tres latæ, remis in aqua propelluntur quemadmodum piſcatorum ſcaphæ in Germania, prætérquam quod remi ferro obducti non ſunt.

Cap. VII.

NAvibvs ab vtraque parte conjunctis, Dux noſter Ioannes Eiiollas, ſupremo iſtorum Thyemborvm, quem Zechera VVassv vocant, induſium dono dedit, itemq; rubrum pileum, bombardam & ejuſmodi res alias, qui nos acceptos in pagum ſecum deduxit, & ſatis cibi ex piſcibus & carne nobis ſuppeditauit.

Erant tum res noſtræ in extremum ferè adductæ diſcrimen, ita vt ſi nauigatio iſta adhuc 10. dies duraſſet, omnibus famẽ pereundum fuiſſet, nã & in hoc itinere de 400. iſtis, 50. mortui erant, ſed Deus hoc periculum clementer tum auertit, cui ſit honos & gloria.

Chriſtiani fame mortui.

In hoc pago commorati ſumus quatuor annis, ſed Dux noſter generalis Petrvs Manchossa qui propter varios cõtinuoſque morbos, manus pedeſque loco mouere amplius non poterat, & in hac nauigatione 40000. coronatos cõſumpſerat, non poterat diutius in hoc pago ſeſe continere, redijt igitur cum duabus Barqvadinis in Bonas Aeieres, ad ſuperſtites quatuor naues ibi relictas, vbi acceptis duabus nauibus, & 50. viris Hiſpaniam repetere conſtituit, ſed cum in medio fere eſſet itinere, morbo grauiori correptus miſere perijt, cui Deus quietem æternam largiatur.

Petrus Mãchoſſa reuertitur

Petrus Manchoſſa moritur.

Promittebat autem cum diſcedere vellet, quãprimũ vel ipſe vel naues Hiſpaniam aduenirent, duas alias naues Rio della

Plata

PLATA Indiæ miſſum iri, quod etiam teſtamento ſuo fideliter cauit, & ita factum eſt. Cum enim duæ iſtæ naues Hiſpaniam aduenisſent, idq; Regiæ Maieſtatis conſiliarijs ſignificatum eſſet, ſtatim ipſi, Regiæ Maieſtatis nomine, procurarunt, vt duæ naues aliæ omnibus neceſſarijs reb. munitæ RIO DELLA PLATA Indiæ ſiue Braſiliæ mitterentur.

Capitaneus harum duarum nauium vocabatur ALFONSVS GABRETVS qui adducebat ſecum 200 Hiſpanos; & victum ad duos annos ſufficientem, venitq; in ciuitatem BONAS AIERES ad ſuperſtites duas naues, vna cum 160 viris, Anno 1539.

Cum autem Capitaneus hic ALFONSVS GABRETVS in Inſulam THYEMBORVM, ad Ducem noſtrum IOANNEM EIIOLLAM veniſſet, ſtatim nauis alia, in Hiſpaniam remiſſa eſt de mandato & voluntate conſiliariorum Regiæ Maieſtatis, vt rebus omnibus & de conditione regionis iſtius ipſi edocerentur.

Conſultatio. Poſtea habito cum hoc ALFONSO GABRETO & MARTINO DOMINICO EIIOLLA alijſq; Capitaneis conſilio, ſtatuit Dux noſter IOHANNES EIIOLLAS populum recenſere; reperti ſunt autem ex noſtris & ijs qui nuper ex Hiſpania aduenerant 550 viri. Itaq; 400 ex his ſibi adiunxerunt, reliquis 150 in THYEMBIS relictis, propter defectũ nauium. His addebant centurionem qui eos gubernaret, nomine CAROLVS DOBERIM, qui ante hæc tempora cubicularius Regiæ Maieſtatis fuerat.

Nauigatio in fluuio Paranau. His ita peractis, Duces iſti, cum 400 armatis, octo nauiculis BARQVADINIS, fluuium PARANAM rurſus ingreſſi ſunt, & alium fluuium quæſiuerunt, quem vocant PARABOE, cui adhabitant CARII populi, apud quos triticum turcicum inuenitur, & *Deſcriptio radicum.* radix nomine MANDEOCHADE, cum alijs multis, vt ſunt POTATES, MANDEOCA PARPIE, MANDEOCA MANDAPORE, &c. Radix POTATES pomum repræſentat forma & ſapore, Radix MANDEOCA PARPIE caſtanearum ſaporem habet. Ex radice *Vinum Indicum.* vero MANDEPORE vinum cõficitur, quod Indi bibunt. *Oues Indorum.* Hi GARII abundant piſcibus & carne, habent etiam oues aſinorum noſtratium magnitudinem æquantes. *Feræ Cariorum.* Quin & apros & ſtruthios aliaſque feras permultas habent, necnon gallinarum & anſerum copiam maximam.

Soluentes itaq; à portu BONESPERANSO cum dictis noſtris octo Barquadinis nauibus, primo die quatuor miliaria conficientes venimus ad populum CVRANDA, carne & piſcibus veſcentem. Numerus eorum eſt 12000 virorum idoneorum ad bellum. Populus hic priori per omnia ſimilis eſt, THYEMBIS nimirum, nam & ſtellulas in naribus habent, & procero ſunt corpore, mulieres habent deformes, omnes tam iuuenculas quam vetulas facie lacerata & ſanguine ſemper fœdata. *Veſtitus in Curanda.* Veſtimentis etiam iiſdem, quibus THYEMBI vtuntur, linteolo nimirũ goſſypino ab vmbilico ad genua dependente, vt ſupra dictum. *Pelles.* Hi Indi multis abundant lutrarum pellibus, nauiculas etiam multas habent quas Canoas vocant. Communicabant nobiſcum pro paupertatula ſua piſces, carnes & pelles. *Permutatio mercium.* Nos ipſis contra; vitra, corallia, ſpecula, pectines, cultellos & hamos quib. piſces capiuntur reddidimus. Manſimus apud eos biduum integrum, poſtea donarunt nobis duos CARIOS qui erant ipſorum captiui, vt iter nobis monſtrarent, & in lingua nos iuuarent.

Poſtmodum perreximus ad populum alium, qui vocatur GVLGAISEN, horum numerus eſt 40000 fortium virorum; viuunt piſcibus & carne, ſtellulis nares exornant, abſunt à CVRANDIS 30 miliarib. vna cum THYEMBIS & CVRANDIS lingua vtuntur, in lacu quodam habitant cuius longitudo ſex miliarium eſt, latitudo vero quatuor, ad ſiniſtrum latus fluminis PARANÆ. Apud hos quatuor dies manſimus, nam & ipſi nobis quod habebant pro paupertate ſua communicabant, & nos viciſſim ipſis.

Inde profecti toto 18 dierum ſpacio populum nullum inuenimus, poſtea reperto flumine, in mediam regionem labente, magnam hominum multitudinem inuenimus, quorum numerus excedit 18000 armatos. Hi cibum alium quam piſces & parum carnis, non habent, & MACHKVERENDÆ vocantur. Conſpiciuntur apud eos nauiculæ CANOÆ quam plurimæ.

Pro more ſuo nos benè exceperunt, communicantes nobiſcum quicquid habebant. Habitant ad alterum, hoc eſt, dextrum latus fluminis PARANÆ, lingua prorſus alia vtuntur, ſtellulas naribus affixas habent, corpore ſunt procero, mulieres habent deformes, abſunt à GVLGAISSIIS 67 miliaribus.

CAP. VIII.

CVM ibi quatriduum fuiſſemus, inuenimus in littore fluminis ſerpentem ingentis magnitudinis, 25 pedes longũ, craſſum vero inſtar alicuius viri, colore nigro & flauo, quem tormentis noſtris bellicis interfecimus. *Ingens ſerpens.* Itaque Indi valdè mirati ſunt, nunquam enim antea ſerpentem tantæ magnitudinis viderant. Hic ſerpens, vt referebãt, Indis

Damnū à ſerpente Indis illatum

Indis multum damni intulit, lauantes enim in flumine cauda circumuoluit, & ſecum abductos in aquam, deuorauit, plurimos enim periiſſe affirmabant, vt ignotum ſit quò deuenerint. Ego ſerpentem hunc diligenter intuitus & menſus ſum, vt longitudinem & latitudinem eius probè ſciam.

Indi ſerpentem cōedunt.

Hunc ſerpentem poſtea Indi præpararũt in cibum, & carnem eius aſſam elixamque in ædibus ſuis comederunt. Hinc diſcedentes in flumine Parana itinere quatuor dierum ad nationem quandam, quæ vocatur ZEMIAISCH SALNAISCHO, peruenimus, homines ſunt breues & craſſi, ſolis piſcibus & melle viuunt, nudi omnes, cuiuſcunque ætatis & ſexus ſint, incedunt, ita vt etiam nihil habeant quo pudenda tegant.

Homines nudi.

Bellum gerunt cum MACHKVRENDIS ſupradictis populis, feras habent ceruos, apros, ſtruthios & cuniculos, glirium inſtar ſed caudis tamen carentes. Populus hic 16 miliaribus à MACHKVERENDIS abeſt, hoc iter confecimus ſpacio quatuor dierum, per noctem tamen vnam tantum ibi commorati ſumus, nam & ipſi quod comederent vix habebant, populus eſt latronibus apud nos non diſſimilis.

Latrones.

Pugna inter Zachemiaiſch, & Machkuerendas.

Habitant 20 miliaribus ab aqua, ne ab hoſtibus opprimi facilè queant. Hoc autem tempore quinque diebus ante nos ad mare venerant, vt piſcarentur, & ſeſe ad bellum contra MACHKVERENDAS præpararent. Numerus eorum 2000 eſt virorum.

Hinc diſcedentes ad nationem peruenimus quæ vocatur MAPENNIS. Numerus huius nationis eſt 10000 virorum, habitant hinc inde diſperſi, in terra 40 miliaria in longitudine latitudineq; habente. Poſſunt duorum dierum ſpacio in terra marique omnes conuenire, plures habent CANOAS, aliis nationibus quas hactenus videramus. Et in vna iſtarum CANOA 20 perſonæ ſedere poſſunt.

Mapennis nauibus abundat.

Pugna Chriſtianorū cum Mapennis.

Populus hic in aqua nos hoſtiliter excepit cum 500 CANOIS vel ſcaphis, ſed tamen parum obtinuit, multos enim ſclopetis interfecimus, ipſis nunquam ante hæc tempora viſis, quemadmodum neque Chriſtianos vnquam viderant, cum autem ad ædes ipſorum veniſſemus, parum ipſis nocere poteramus, ſitæ enim erant integro miliari à flumine PARANA, vbi naues noſtras habebamus, & pagum eorum copioſa & profunda aqua cingit, ita vt nocere ipſis parum poſſemus.

Naues Indianorum igne perdidimus.

Inuenimus tamen 250 CANOAS, eaſque igne perdidimus, nec audebamus etiam procul à nauibus noſtris abire, periculum enim erat, ne ipſi naues noſtras ab altera parte adorirentur. Reuerſi ſumus igitur ad naues noſtras. pugnare ipſi & bella gerere non niſi in aqua poſſunt ſolentque.

Bellatores in mari.

Ad populum hunc MAPENNIS, à ſuperiori loco, vbi proximè ſolueramus, ZECHEMIAS SALVAISCHO, 95 milliaria numerantur. Hinc diſcedentes, octo dierum ſpacio ad fluuium PARABOR peruenimus. Hunc fluuium ingreſſi plurimam turbam inuenimus vocanturque KVEREMAGBÆ. Hi quod comedant præter piſces & carnem non habent, abundat etiam regio iſta ſiliquis vel fœnogræco, ita vt vinum etiam inde conficiant quod bibunt.

Siliqua fœnogræcum.

Hic populus admodum humanum ſeſe nobis præbuit, attulitque omnia quæ nobis ad victum neceſſaria fuerant, homines ſunt corpore procero & robuſto tam viri quam mulieres.

Mares exiguum aliquod foramen in naribus habent, in quod interdum plumulam aliquam pſittacorum pro ornamento inſerere ſolent, mulieres faciem cærulei coloris lineolis illuſtrare ſolent, quæ nunquam poſtmodum deleri poſſunt, pudenda linteolo goſſypino ab vmbilico ad genua vſque demiſſo, contegunt. Numerant à dictis MAPENNIS ad hoſce CVEREMAGBAS 40 milliaria, noſq; triduū apud ipſos viximus.

Mares pſittacorum plumulis ornati.

Inde peruenimus ad nationem quandam, quæ vocatur AYGAIS. Hic populus ſimiliter piſcibus & carne veſcitur, vtriuſque ſexus homines procero ſunt corpore, mulieres formę ſunt elegantioris, fucatæ, & circum pudenda velatæ, more quo ſupra.

Mulieres elegantes.

Cum ad eos veniſſemus, arma ipſi capiebant, nobis bellum inferre volentes. Itaque nos cum hoc videremus, implorato diuino auxilio, inſtruximus aciem noſtram, terra marique cum ipſis pugnaturi. Et multos quidem ipſorum interfecimus, ex noſtris autem 15 viri ceciderunt, quibus Deus propitius eſto.

Hi AYGAI præſtantiſſimi ſunt milites, ſi pugnam in mari reſpicias, ſed terra tamen non multum præſtare poſſunt.

Optimi milites in India.

Deduxerant ipſi prius in locum alium vxores & liberos ſuos, cibum vero & res alias occultârant, ita vt obtinere nihil apud illos poſſemus. Quid autem ipſis tandem acciderit, paulo poſt audietis, pagus ipſorum flumini cuidam adiacet, quod vocatur IEPEDII, labitur ad latus alterum fluminis PARABOR, prouenit ex montibus PERV de ciuitate DVECHKAMIN. Ad hoſce AYGAIS à dictis CVEREMAGBAS 35 miliaria numerantur.

CAP. IX.

RELICTIS poſtea hiſce AYGAIS peruenimus ad nationem CARIOS, 50 miliaribus

Triticum turcicum.

ribus ab AYGAIS diſtantem. Ibi tandem triticum turcicum ſiue Indicum inuenimus, vel MEIIS & MANDEOCADE, POTATES, MANDEOCAPARPII, MANDEPORE, MANDVRIS, VVACHEKV, &c. Quin & piſces & carnes, ceruos, apros, ſtruthios, oues Indicas, cuniculos, gallinas & anſeres.

Vinum ex melle.

Mel etiam habent ex quo vinum conficitur, & goſſypij magnam copiam.

Cariorum regio.

Hi CARII amplam habent regionem 300 ferè miliaria longam, homines ſunt non ita proceri, ſed corpulenti, qui præ aliis ſuſtinere labores & pericula poſſunt.

Cryſtallus in labiis.

Mares labia habent perforata, geſtantes in foraminibus iſtis cryſtallum fului coloris, ipſorum lingua PARABOR dictam, longam duas ſpithamas, & latam inſtar calami.

Filiæ & vxores venales.

Vtriuſque ſexus homines, cuiuſcunque ſint ætatis, nudi incedunt. Et pater quidem apud eos filiam, maritus vxorem quæ minus ei placet, vendere ſolet. Quin & frater ſororem vendere aut permutare poteſt.

Precium mulierum.

Et precium mulierum eſt induſium, vel culter, vel ligo, vel aliud id generis.

ἀνθρωποφάγοι.

Hi CARII veſcuntur & humanis carnibus, quatenus eas habere poſſunt, itaque quando in bello hoſtium aliquem capiunt, eum cuiuſcunque ſexus & ætatis ſit, prius ſaginare & pinguefacere ſolent, ea ratione qua in Germania ſues ſaginantur. Quod ſi vero mulierem pulchram & formoſam quis capiat, eam in ſuum vſum ſibi aliquot annos retinet, peccantem vero ſtatim interficit, & quaſi nuptias celebraturus amicos ſuos ad conuiuium de hac muliere paratū inuitat. Senio tamen confecti ad mortem vſque laborare coguntur.

Saginatio hominum.

Formoſæ mulieres mactantur

Hi CARII majora, quam reliqui regionis RIO DELLA PLATA incolæ itinera facere ſolent, præſtantiſſimi milites ſunt militia terreſtri. Ciuitates & pagi ipſorum ad flumen PARABOE eminentes cernuntur, & pagus ipſorum olim dictus eſt LAMBERE.

Munitiones.

Ciuitas ipſorum cum duobus PALISATIS, vt vocant, ex linguis extructa eſt, quorum ſingula latitudinem viri æquant. Et vna PALISATA ab altera 12 paſſibus diſtat, ligna in terram defoſſa eminēt ſuper terram tanta altitudine, quantam quis gladio aſſequi poteſt. Habuerunt etiam propugnacula foſſis & mœnibus vndiq; cincta, præterea etiam ad paſſus 15 ab iſtis mœnibus foueas multas fecerant bene profundas, in quibus haſtas ligneas admodum acutas, quæ tamen non prominerent, occultarant, has foueas ſtramine & ramuſculis arborum contexerant, terra herbida ſuper impoſita, in hunc finem, vt ſi forte Chriſtiani CARIOS perſequerentur, vel ciuitatem ipſorum impugnarent, in foueas iſtas caderent. Sed haſce foueas ſibiipſis pararant, nā & ipſi tandem in eas ſunt prolapſi.

Stratagema.

Lambere obſeſſa.

Cum enim Dux noſter IOANNES EIIOLLAS, vniuerſum populum (exceptis 60 viris ad BARQVADINAS cuſtodiendas relictis,) ordinaſſet, & inſtructa acie ad ciuitatem ipſorum LAMBERE proficiſceretur, ipſi tanto interuallo quo ſclopetis pertingere poteramus, nos cum exercitu ſuo, cujus numerus erat 40000 arcubus & ſagittis armatorum, vidētes, denunciabant nobis, vt ad BARQVADINAS ſiue actuarias noſtras nos rurſus conferremus, ſe nobis victu & reb. neceſſarijs alijs proſpecturos, vt quam primum diſcedere rurſus à ſua terra poſſemus. Sin minus, ſe hoſtes noſtros acerrimos futuros. Sed nobis, vt hoc faceremus perſuadere non poterant, placebat n. nobis admodum regio iſta, & cibus quo homines iſti vtebantur, maxime cum quatuor annis integris nihil panis habuiſſemus, ſed tantum piſcibus & carne vixiſſemus.

Indiani Chriſtianis victum pol licentur.

Arreptis igitur arcubus & armis ſuis CARII, nos venientes hoſtiliter exceperunt: nos vero parcere ipſis volētes, ter denūciauimus, vt pacē ſeruarent, futuros enim nos ipſorum amicos non hoſtes, ſed ipſi hāc denunciationem plane ſpernebant, nondum n. ſclopeta bombardas & arma noſtra guſtarant. Itaque cum propius acceſſiſſemus, tormenta noſtra in ipſos emiſimus, qui audientes ſonum iſtum, & videntes populum in terram prolabi, nulla tamen vel ſagitta vel globo ſed vulnere tātum in corpore deprehenſo, admirati ſunt valde, & attoniti fuga ſibi conſulere ſtatuebant. Properabāt igitur quam maxime poterant ad pagū ſuū, & inter properādū feſtinādūq; ducēti ferè CARII in ſupra dictas foueas ſunt prolapſi.

Carii terrentur armis Chriſtianorum.

CAP X.

Carii cum Chriſtianis pugnant.

POſtmodum pagum ipſorum aggreſſi ſumus, ſed ipſi nobis pro virili in tertium vſque diem reſtiterunt. Tandem autem cum de victoria deſperarent, & vxoribus liberiſq;, quos ſecum in pago habebant, metuerent, gratiam implorabant, promittentes ſe nobis in omnibus gratificaturos, modo ipſis vitam largiremur. Adducebant etiam Duci noſtro IOHANNI EIIOLLÆ, ſex mulieres, quarum maxima natu, erat annorum octodecim.

Carii gratiam expetunt.

Afferebant ei etiam ſex ceruos, & feras alias, rogantes vt cum ipſis maneremus, adjungebant ēt cuilibet militi duas mulieres, quæ ipſi lauando & coquendo inſeruirent. De victu nobis & rebus neceſſarijs alijs abunde proſpiciebant. Sic igitur inter nos & ho-

Carii munera & victum Chriſtianis offerunt.

Carii arcē Chriſtianis extruunt.

… hoſtes noſtros CARIOS pax firmata eſt, quo facto cogebantur nobis propugnaculum ſeu arcem probe munitam ex lapidibus, terra & lignis extruere, vt ſi forte eos rurſus tumultum excitare accideret, eſſet vnde nos tueri poſſemus.

Noſtra Signora deſumſion. Pagum hunc CARIORVM, die Aſſumtionis Beatæ Virginis expugnauimus, Anno 1539. quam ob cauſam adhuc hodie nomen hoc NOSTRA SIGNORA D' ASSVMSION, obtinet.

Numerus Chriſtianorum qui in pugna ceciderunt. In hac pugna ex noſtris ceciderunt 16. viri. Manſimus autem ibi duos menſes. Ab AIGAISSENSIBVS ad hoſce CARIOS 30. ſunt miliaria. Ab inſula vero BONESPERANSO, hoc eſt, BONÆ SPEI, vbi THYEMBI habitant, circiter 355. miliaria.

Fœdus cum Cariis. Pactum autem cum hiſce populis CARIIS & fœdus fecimus ipſis promittentibus quod vellent nobiſcum ſocia arma capere, & cum 8000. viris contra dictos AIGAISSENSES pugnare.

His ita peractis, aſſumpſit Dux noſter 300 Hiſpanos, & dictos hos CARIOS, reuerſuſque eſt per 30 iſta miliaria, terra partim & mari, ad ſupradictos AIGAIOS, à quibus hoſtiliter & malè (vt diximus) accepti eramus.

Aigais à Chriſtianis oppreſſi. Cum in iſtum locum veniſſemus, aggreſſi ſumus eos in ædibus eorum incautos, cum adhuc dormirent, matutino nimirum tempore circa tertiam & quartam horam, CARII enim, eos dormientes explorauerant, *Carii miſereri hoſtium non poſſunt.* interfecimus igitur omnes ſimul homines nulli ætati parcentes, ita enim apud CARIOS moris eſt, vt palmam in bello obtinentes nulla miſericordia tangantur, ſed omnia interficiant & euertant.

CAP. XI.

Mandatū Regu. De Indis in gratiam recipiendis. POSTEA accepimus ferè 500. nauiculas Canoas dictas. Accenſiſque omnibus pagis quos inuenimus, multum damni dedimus. Poſt 4. menſes veniebant quidam ex AIGAIS, qui tum temporis in pugna non adfuerant. Hi gratiam petebant, itaque in gratiam eos Dux noſter recepit, iuxta mandatum Regiæ Maieſtatis, quo cautum erat vt Indis fidem fallentibus ſemel atq; iterum id condonaretur, tertio autem fallentes in perpetuam ſeruitutem redigerentur.

His peractis reuerſi ſumus ad ciuitatem noſtra Signora deſumſion, hoc eſt, aſſumtionis Mariæ, & ibi adhuc ſex menſes quieuimus.

Interim interrogari iuſſit Dux noſter IOHANNES EIIOLLAS hoſce CARIOS de natione alia, quæ vocatur PEIIEMBAS. Qui reſpondebant, à ciuitate ſua DESVMSION abeſſe PEIIEMBAS 100. miliaribus, aſcendendo flumen PARABOE.

Porro iuſſit eos Dux noſter interrogari, an etiam populi iſti PEIIEMBÆ victum haberent, & quibus rebus viuerent, qualis item populus, & quæ conditio ipſorum eſſet. *Cibus populorum.* Ad hæc reſpondebant, PEIIEMBAS victum alium non habere quam piſces & carnem. Item fœnograeci vel ſiliquarum copiam, vnde farinam conficiunt, qua pro cibo vtantur, quin & vinum ex hiſce ſiliquis eos parare ſatis dulce. Et illud quidem vinum eundem cum mulſo cuius in Germania vſus eſt, ſaporem habet.

Quinque naues frumento Aſiatico onuſtæ. His perceptis & auditis, iuſſit Dux noſter, vt CARII 5. naues frumento Aſiatico, & aliis ad victum neceſſariis rebus implerent, & id quidem intra duos menſes facerent, interea enim temporis velle etiam ſe cum ſuis viam adornare, vt primo quidem ad populum PEIIEMBAS, poſtea ad alium CARKARAIS vocatum, proficiſcerentur.

Et CARII quidem ſe in omnibus morem gerere, & mandatum Ducis noſtri fideliter exequi velle promittebant, Dux vero noſter reparari naues fideliter procurabat, vt ad iter propoſitum nihil deeſſet.

Omnibus igitur in hunc modum paratis, conuocari milites Dux noſter iuſſit, & de 400. armatis, 300. accepit, reliquis 100. in dicta ciuitate VARDELLESSE, hoc eſt, NOSTRA SIGNORA DESVMSION vbi CARIOS populi habitant, relictis. Cum his 300. iſto loco ſoluimus, & confectis quinis miliaribus ſemper pagum aliquem dictorum CARIORVM offendimus, qui ad fluuium PARABOR habitant.

Cibus Chriſtianis ſuppeditatur. Hi in itinere ſuppeditabant nobis victum neceſſarium, piſces nimirum & carnes, gallinas, itē anſeres, oues Indicas, & ſtruthios.

Cum autem ad vltimum populorum Cariorum pagum veniremus, qui vocatur WEYBINGA, & 80. miliaribus à ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION, abeſt, proſpeximus nobis de cibo & alijs rebus neceſſarijs, quantum quidem fieri potuit.

Mons Fernando. Inde peruenimus ad montem qui vocatur S. FERNANDI, & ſimilis eſt illi quem BAGENBERG vocamus, ibi inuenimus dictos illos PEIIEMBAS, 12. miliaribus à WEYBINGA diſtantes. Hi nobis pacificè occurrebant, & amicè nos accipiebant, ſed ſimulato tamen animo, & falſo corde, vt audiemus.

Deducebant nos in ædes ſuas, & proponebant nobis piſces, carnem & ſiliquas in cibum. Permanſimus igitur 9. dies apud hoſce PEIIEMBAS.

Poſtea

Quæſtio de Carchkareiſſo.

Poſtea juſſit eos interrogari Dux noſter de populo CARKAREISSO, qui reſpondebant, ſe certi aliquid de iſta natione commemorare non poſſe, audiuiſſe tamen, eam procul à ſua terra, in quadam regione, auro & argento abundante habitare, ſed ſibi viſum eſſe neminem.

Referebant interim etiam CARKAREISSOS eſſe homines albos, ſicut & nos Chriſtiani, abundare cibo, frumento Aſiatico, MANDEOCA, MANDVIS, POTATIBVS, VVACHEKEV, MANDEOCA, PARPII, MANDEOCADE, MANDEPARE, & alijs radicibus, carnibus item de Indicis ouibus. AMNE, quod animal, formam aſini refert, exceptis pedibus qui vaccarum pedib. ſimiles ſunt, pellem habet admodũ craſſam & duram. Reperiri præterea apud eos multos ceruos, cuniculos, gallinas, & anſeres, ſed neminem inter PEIIEMBAS eſſe affirmabant, qui hæc vidiſſet, omnia enim ex aliorum relatu ſe habere. Nos tamen poſtmodum rem omnem cognouimus & experti ſumus.

Deſcriptio animalis cuiuſdam Indici.

CAP. XII.

POſtea poſtulabat Dux noſter, vt aliqui ex iſtis PEIIEMBIS nobiſcum in iſtam regionem proficiſcerentur, quod ipſi nullo modo recuſabant, ſtatim igitur ſupremus PEIIEMBARVM 300 Indos Duci noſtro addidit, qui cum eo irent, & cibum aliaſq; res neceſſarias portarent. Iubebat igitur Dux noſter vt populus ſeſe ad iter pararet, quod poſt quatuor dies ingredi decreuerat, & de quinque nauibus noſtris tres quidem confringi mandabat, duabus autem quæ ſupererant 50. milites imponebat, qui quinque menſibus ibi eas in abſentia ſua cuſtodirent. Addito mãdato, vt ſi interea temporis Dux noſter non rediret, cum duabus iſtis nauib. rurſus ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION nauigaremus. Accidit autem vt apud iſtos PEIIEMBAS 6. menſibus commorantes, nihil de noſtro Duce IOHANNE EIIOLLA audiremus. Itaque cum cibo deſtitueremur, coacti ſumus cum dato nobis gubernatore MARTINO DOMINICO EIIOLLA, rurſus ciuitatem SIGNORA petere, juxta mandatum noſtri Ducis.

Peiiembæ cum Chriſtianis proficiſcũtur.

Quomodo autem Dux noſter IOANNES EIIOLLAS iter ſuum perfecerit, libet jam paucis annotare.

Principia à PEIIEMBIS ſoluens, venit ad populum, qui vocatur NAPERII, hi amicitia juncti ſunt cum iſtis PEIIEMBIS, præter piſces & carnem nihil habent, populus eſt admodum ingens. Ex his Naperis aſſumpſit etiam quoſdam, qui iter ipſi monſtraret, & pergens multo cum labore, egeſtate & pericula multas nationes peragrauit, in quo itinere dimidia fere Chriſtianorum pars mortua eſt. Itaque cum ad populum PEIISSENNAS veniſſet, vlterius progredi non potuit, ſed cum populo ſuo, (exceptis tribus Hiſpanis, quos apud Peiiſſennas ægrotos reliquit) rcedere coactus eſt.

Chriſtiani in itinere mortui. *Non plus vltra.*

Reuerſus igitur ſaluus & incolumis, quod ad ſuam perſonam attinet, Dux noſter IOHANNES EIIOLLAS ad NAPEROS, ibi ad tertium vſq; diem ſubſtitit, propterea quod populus admodum debilitatus eſſet, & ipſi rebus fere neceſſarijs omnibus deſtituerentur.

CAP. XIII.

CÆterum NAPERII & PEIIEMBÆ, conſilio inito concluſerant, Ducem noſtrũ IOHANNEM EIIOLLAM cum ſuis interficere, quod etiam fecerunt, cum enim Dux noſter IOHANNES EIIOLLAS vna cum ſuis à NAPERIIS ad PEIEMBAS proficiſci vellet, & medium jam iter confeciſſet, præter expectationem in ſylua, per quam Chriſtianis eundum erat, à NAPERIIS & PEIIEMBIS canum inſtar furentibus, oppreſſus, & cum omnibus quos ſecum adhuc habebat Chriſtianis, miſere trucidatus eſt, ita vt ne vnus quidem effugerit, quorũ animis Deus propitius eſſe velit.

Fraudulentum Indorum conſilium. *Chriſtiani miſere interempti.*

Nos autem quinquaginta, qui Noſtra Signora deſumſion ciuitatẽ profecti eramus, & aduẽtum noſtri Ducis ibi expectabamus, cum hoc cognouiſſemus, exponente nobis rem omnem Indo quodam, qui mancipium IOHANNIS EIIOLLÆ piæ memoriæ fuerat, quem ipſe EIIOLLAS à Peijſſennis populis acceperat, (huic enim propter linguã parſum erat) non poteramus ei fidem per omnia habere.

Nuncium de Chriſtianorum interitu.

Commorati ſumus igitur per annum in dicta ciuitate Noſtra Signora, ſed percipere de noſtris militibus relationem nullam potuimus, excepto, quod CARII populi noſtro Gubernatori MARTINO DOMINICO EIIOLLÆ, indicarent, rumorem ſpargi, ducem noſtrum cum Chriſtianis omnibus à PEIIEMBIS eſſe interfectum. Nos tamen credere hoc nõ poteramus, donec id à quodam Peiiemba confirmaretur. Poſt duos igitur menſes, aduenientes CARII, adduxerunt ad gubernatorem noſtrum MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM duos PEIIEMBAS quos ceperant. Qui quidem, à gubernatore noſtro his de reb. interrogati, conſtãter negarunt ſe quicquam de iſta cæ-

Peiiembæ negant. de audiuiſſe, affirmantes Ducem noſtrum cum populo ſuo, ex peregrina iſta terra, in quam abierat, nondum eſſe reuerſum.

Peiiembæ torturæ ſubiiciuntur. Itaque præfecto rerum capitalium mandatum eſt, vt duos hoſce PEIIEMBAS torqueri faceret, quoad veritatem dicerent, quo facto fatebantur ſeſe ex eorum numero eſſe, qui Chriſtianos cum ſuo Duce interfecerant.

Poſt hanc confeſſionem ad ſupplicium condemnati ſunt, ita quidem vt alligati ad arborem igne ad certum interuallum extructo paulatim cremarentur & abſumerentur. *Homicidæ cremantur.*

Martinus Domingo in Ducem electus. Interea placuit nobis omnibus MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM generalem noſtrum Ducem facere, maxime cum de vniuerſo exercitu bene meritus eſſet, donec Regia Majeſtas aliud quid mandaret atque diſponeret.

Quo facto præcepit MARTINVS EIIOLLAS quatuor naues, BARQVADINAS, fieri, & aſſumpſit 150 armatos, reliquis in ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION relictis, dixitque ſe populum noſtrum apud THYEMBAS relicturum, ſimiliter 160 illos Hiſpanos qui in ciuitate BONAS AEIERES cum duabus nauibus manſerant, in dictam ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION adducturum, atque ita cum quatuor iſtis BARQVADINIS in flumine PARABOE & PARANA diſceſſit. *Chriſtiani colligũtur.*

CAP. XIV.

ANtequam ad THYEMBAS veniſſemus, concluſerant Chriſtiani qui nos ibi expectabant, nempe Centurio FRANCISCVS RIVS, IOHANNES PABAN ſacerdos, & IOHANNES ERNANDVS, ſecretarius, ſubſtituti nimirum gubernatores Chriſtianorum, quod ſupremum THYEMBARVM Ducem & cum eo Indos alios interficere vellent, quod ipſum etiam crudeliſſime fecerant, Indos eos qui longo tempore omnia ipſis beneficia exhibuerant, turpiter interficientes, priuſquam nos cum MARTINO DOMINICO EIIOLLA veniſſemus. *Conſilium cruentum Franciſci Rivi, & Iohannis Paban.*

CAP.

CAP. XV.

CVm autem Dux noſter MARTINVS EIIOLLA nobiſcum ex ciuitate NOSTRA SIGNORA D' ASSVMSION, ad dictos THYEMBAS & Chriſtianos veniret, obſtupuit valde propter facinus hoc perpetratū, & quod THYEMBÆ in fugam verſi eſſent. Sed factum infectum reddere non poterat, itaque præſidio & cibo neceſſario in oppido CORPORIS CHRISTI relicto, 20 armatos cum Decurione quodam ANTONIO MANCHOSSA, eo collocauit, ſerio & ſub pœna mortis præcipiens, vt Indis nullo modo fiderent, ſed nocte dieque in excubijs eſſent. Et ſi forte Indi venirent, amicitiam eorum rurſus ambientes, juſſit vt rem iſtam caute agerent & omni quidem beneuolentia eos acciperent, ſed in omnibus tamen viderent, ne vel ſibi vel Chriſtianis detrimentum & damnum inferretur.

Poſtea, aſſumpſit ſecum Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLAS, ſupradictos, FRANCISCVM RIVM, ſacerdotem IOHANNEM PABAN, & ERNANDVM, ſecretarium, tanquam authores & cauſas iſtius cædis, & à nobis diſceſſit, ſed antequā diſcederent, venit quidam primas ex illis THYEMBIS cui nomen erat ZEICHE LYEMII. Hic ſimulabat ſe Chriſtianorum amicum eſſe, & excuſabat ſeſe verbis admodum humanis, ſed ſimulatis & fictis, quod nō poſſet per omnia THYEMBAS vitare, id enim fieri propter vxorem, liberos & cognatos alios, ſed colere ſe tamen nobiſcum amicitiā, affirmabat, & hortabatur Ducem noſtrum MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM, vt Chriſtianos omnes ſecum abduceret, cōmuni enim conſilio ab Indis decretum eſſe, quod Chriſtianos interficere & extirpare vellent. Huic reſpondit Dux noſter MARTINVS DOMINGO EIIOLLA, ſe quidem ſtatim reuerſurum, cæterum populum ſuū ſatis habere virium ad reprimendos Indorū impetus, addebat præterea, eum ZEICHE LYEMII debere vna cum vxore & liberis, ſeſe Chriſtianis adjungere, vel ſi vellet cum vniuerſo ſuo populo. Ad quod reſpondit ZEICHE LYEMII, ſe ita facturum.

Amicus doloſus.

Chriſtiani præmonētur.

Soluebat igitur Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA nobis hic ſolis relictis. Cæterū poſt octo fere dies, miſit dictus ille THYEMBVS ZEICHE LYEMII aliquē ex fratribus ſuis, nomine SVELABA, qui ſubdole & fraudulenter peteret, vt gubernator vel Decurio noſter ANTONIVS MANCHOSSA ſex milites armis ſuis inſtructos, ad ſe mitteret, conſtituiſſe ſe enim familiam ſuam ad nos transferre, & nobiſcum impoſterum habitare, vereri ſe autem reliquorum THYEMBORVM injuriā, nec poſſe ſe res ſuas ſine noſtro auxilio ad nos traducere. Promittebat vero ſe nobis allaturum victum & quicquid neceſſarium videretur, ſed hæc omnia doloſe & fraudulenter erant conficta. Verum noſter centurio, ipſi non tantum ſex, ſed totos 50 Hiſpanos armis ſuis probe inſtructos adjunxit, monens tamen vt viderent ne quid detrimenti ab Indis acciperent.

Non aberant iſti THYEMBÆ à nobis vltra dimidium miliare, ad quorum ædes cum milites noſtri acceſſiſſent, oſculo Iudæ excepti ſunt, propoſito ipſis cibo, piſcibus nimirum & carne.

Iudæ oſculum.

Sed inter edendum, prorumpebant THYEMBÆ qui ſeſe in ædibus abſconderant, & eos ita tractabant, vt nemo euadere poſſet, excepto vnico puero qui vocatur CALDERON. Deus ipſis eſto propitius.

Quin etiam eodem tempore ciuitatem noſtram obſidebant circiter 10000 Indi, eā expugnaturi, quod tamen ipſis Dei beneficio non ſucceſſit, quamuis totos 14. dies in obſidione eſſent, & impetus non leues die nocteque feciſſent. Fecerant ſibi hac vice longas haſtas, quas tamen à Chriſtianis acceperant, cum illis pugnabant & reſiſtebant nobis acriter.

Accidit autem, vt nocte quadam ſummis viribus irruptionem facerent, & ignem in ædificia noſtra proijcerent, quo viſo accurrit centurio noſter ANTONIVS MANCHOSSA cum Rhomphæa ad portam quandam, ibi abſconderant ſeſe quidam Indi, vt videri nō poſſent, hi lanceas in eum ſuas m tt ntes, medium confoderunt, vt ne verbum quidem amplius loqueretur, Deus miſereatur animæ ipſius.

Antonius Manchoſſa interemptus.

Sed Indi quidem diutius ſeſe ſuſtentare non poterant, deſtituebantur enim omni cibo, itaque relicta noſtra ciuitate diſceſſerūt. Poſtea adueniebant duæ BRIGANTINÆ nauiculæ cibo onuſtæ, quas Dux noſter ex ciuitate BONAS AEIERES nobis miſerat, vt ibi ejus aduentum expectare melius poſſemus. Gaudebamus igitur nos quidem, ſed qui cum duabus BRIGANTINIS ſiue Myoparonibus venerant, dolebant admodum vicem Chriſtianorum à noſtra parte occiſorum. Concluſimus igitur communi cōſilio, non diutius in oppido Corporis Chriſti apud THYEMBAS commorari, & conſcenſis nauibus, omnes ciuitatem BONAS AEIERES petijmus & ad noſtrum Ducem MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM perueni-mus, qui quidē aduentu noſtro ſtupefactus, dole-

Conſultatio Chriſtianorum

Chriſtiani in ciuitate

Bonas Aeieres conueniunt.

dolebat admodum cladem populi,nec quid faceret ſciebat, ſiquidem & victu propemodum omni jam deſtituebamur.

Cæterum cum 5 dies in BONAS AEIERES fuiſſemus, aduenit ecce nauis quædam ex Hiſpania ex eo genere quæ dicuntur CARABELLÆ, quæ referebat, nauem aliam veniſſe ad S. CATHARINAM, cujus Dux vocaretur ALBERVNZIVS GABRETVS habens ſecum 200 armatos ex Hiſpania aduectos.

Hoc cum audiuiſſet Dux noſter, juſſit præparari ex duabus iſtis nauibus, nauem vnam quam vocant GALIONEM, & miſit eã primo quoque tempore ad S. CATHARINAM in BRASILIA ſitam 30 miliaribus à ciuitate Bonas Aeieres, addito ei gubernatore,cui nomen erat CONSALVVS MANCHOSSA. Huic ſimul in mandatis dedit, vt cum ad S. CATHARINAM in BRASILIAM venirent, nauem ſuam oryza, MANDIOCA & alijs victualibus pro ſuo arbitrio impleret.

Poſtulabat igitur Gubernator hic CONSALVVS MANCHOSSA, ſibi à noſtro Duce ſex milites concedi, quibus fidere tuto poſſet, quo impetrato, aſſumpſit me, vna cum ſex Hiſpanis, cæterorum autem militum & nautarum erant viginti perſonæ.

Soluentes autem ex ciuitate BONAS AEIERES, ſpacio vnius menſis ad S. CATHARINAM peruenimus, ibi inuenimus dictam nauem quæ ex Hiſpania aduenerat, & Ducem ejus ALBERVNZIVM GABRETVM cum populo ſupradicto. Lætati igitur ſumus admodum, & duos menſes ibi permanſimus, implentes interea nauem noſtram Oryza, MANDIOCA & frumento Indico, quantum capere poteramus.

Soluimus deinde cum duabus iſtis nauibus, & Duce iſto ALBERVNZO GABRETO atque vniuerſo populo, S. CATHARINA ad ciuitatem BONAS AEIERES profecturi, & peruenimus 20 miliaria ad fluuium PARANA VVASSV. Hic fluuius in ingreſſu habet in latitudine 40 miliaria quæ latitudo 80 miliaria durat, vſque ad portum S. GABRIEL dictum, vbi fluuius hic in latitudine habet 8. miliaria.

Deſcriptio fluuii Parana VVaſſu.

CAP. XVI.

CVm igitur vt dixi, 20 tantum miliaribus abeſſemus ab hoc flumine, circa veſperam quæ præcedit diem omnium ſanctorũ, conuenerunt rurſus duæ iſtæ naues, cumq; alter alterũ interrogaret, an in flumine PARANA eſſemus, reſpondit nauclerus noſter nos in flumine iſto eſſe, nauclerus autem alter dicebat nos 20 adhuc miliaribus à flumine iſto abeſſe.

Mons & conſuetudo nautarum.

Cum enim in mari duæ vel plures naues ſimul nauigant, ſolent iſtæ ſemper circa veſperam congregari, vbi alter alterum interrogat quot miliaria confecerint, & quo vento ea nocte vti velint, ne nimium ſeparetur.

Prudentia nautica exemplũ.

Poſtea interrogabat noſter nauclerus alterum, an ſua naui ſe ſequi vellet, qui reſpõdebat, ſe in mari manſurum iſta nocte donec dies rurſus oriretur, nec velle ſe noctu ad littus appellere. Hic nauclerus prudentior erat noſtro vt mox audietis.

Nauis alteram deſerit.

Cum autem nauis noſtra relicta altera progrederetur, experti ſumus maximam vim ventorum, ita vt circiter horam duodecimam vel primam noctis, terra nobis appareret priuſquam anchoram noſtram firmare poſſemus.

Naufragium.

Cum igitur nauis noſtra in terram ſiue ſcopulum allideretur, & nos adhuc miliare vnum à littore abeſſemus, aliud quidem cõſilij inuenire non poteramus, quam vt rebus noſtris Deo commendatis, diuinam miſericordiam imploraremus. Hoc facientes ecce alliſa ad ſcopulum nauis frangitur, pereuntibus in mari 15 viris & 6. Indis. Aliqui tamen arreptis aſſeribus euaſerunt. Ego & quinque alij malo adhærẽtes ſaluati ſumus, ſed de 15 iſtis perſonis, neminem amplius vidimus, Deus ipſorum animis propitius eſſe velit.

Naufragi ad S. Gabriel perueniunt.

Poſtea coacti ſumus 100 miliaria pedibus conficere, donec ad portum S. GABRIELIS veniremus, carẽtes omni victu, qui cum veſtimentis & rebus noſtris alijs in naui perierat, & radicib. & alijs ex terra ibi naſcentib. nos interim ſuſtentãtes. Cum igitur ad portum S. GARBIELIS veniſſemus, inuenimus ibi ſupra nominatam nauem, quæ cum Duce ſuo 30 diebus ante noſtrum aduentum eo venerat.

Vigilia & preces.

Noſter vero Dux MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA cognito hoc infortunio admodum turbatus eſt, nec cogitare aliud potuit, quam omnes nos in mari perijſſe, itaq; & vigilijs & precib. pro ſalute animarũ noſtrarũ ſupplicare & intercedere ſuos iuſſit.

Pilotta à patibulo liberatur.

Cumq; in ciuitatem Bonas Aeieres veniremus, vocauit ad ſe Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLAS gubernatorẽ quem ablegauerat, & PILOTAM ſiue nauclerum, volens de nauclero ſupplicium ſumere. Et fuiſſet quidem ipſe ſuſpenſus, ſed multorum interceſſione & precibus liberatus, cogebatur quadriennium in nauibus BRIGANTINIS manere.

Cum igitur, omnis populus in ciuitate BONAS AEIERES conueniſſet, præcepit Dux noſter præparari Myoparones & conjuncto vniuerſo populo, majores iſtas naues

exuſſit, ferrum tamen cõſeruauit atq; repoſuit. His ita peractis profecti rurſus ſumus ad ciuitatem Noſtra Signora deſumſion, ibiq; biennium commorantes, reſolutionem & mãdatum Regiæ Majeſtatis expectauimus.

Interea venit Dux quidam alius ex Hiſpania nomine ALBERVNZIVS CABESSA de BACHA. Hunc Regia Majeſtas gubernatorem quatuor nauium (ex quib. duæ magnæ, & duæ CARABELLÆ erãt) 400 armatis & 30 equis dederat. Hic cum ad portum quendam in BRASILIA, qui vocatur VVIESSAII, vel ad portum cui nomen eſt S. CATHARINA, vna cum ſuis veniſſet, conſtituit ſibi de victu & rebus neceſſarijs alijs proſpicere, emiſitque duas CARABELLAS ad octo fere miliaria ab iſto portu, ad emendã victualia, quas CARABELLAS ingens in mari tempeſtas oppreſſit, ita vt exceptis hominibus, ambæ interierint. Hoc infortuniũ cum Dux ille cognouiſſet, non audebat ſeſe amplius mari committere, maxime cũ majores iſtæ naues admodum ruinoſæ eſſent, itaque illas cõfringi præcepit, & terra ad nos RIO DELLA PLATA in ciuitatẽ NOSTRA SIGNORA circa flumen PARABOE ſitam profectus eſt, afferens ſecum 300 milites, qui de 400 remanſerant, reliquis fame & morbis diris ſublatis.

VVieſſai portus.

Naues ſub merſæ.

Naues franguntur.

Hic Dux in itinere octo menſibus fuit, & à portu iſto S. CATHARINÆ ad ciuitatem Noſtra Signora deſumſion 500 miliaria numerantur.

Afferebat autem etiam ex Hiſpania de gubernatione ſua, Regiæ Majeſtatis mandatum, poſtulans vt Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA gubernationem & imperium ſibi plane cederet, & vniuerſus populus ſibi impoſterũ pareret. Huic requiſito Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA cum populo ſuo non repugnabat, modo certis & illuſtrib. documẽtis probare poſſet hoc imperium à Regia Majeſtate ſibi datum, verũ documenta iſta extorquere nemo poterat, itaq; ſacrificuli & duo vel tres centuriones effecerunt, vt dictus ALBERVNZIVS CABESSA imperium obtineret, & populo poſtmodum præeſſet, ſed de ſucceſſu & gubernatione ejus impoſterum audiemus.

Gubernatio ſupremi Ducis.

CAP. XVII.

PRincipio igitur exploratione populi facta, cognouit dictus ALBERVNZIVS CABESSA numerũ noſtrorum militum eſſe in vniuerſum 800 virorum. Quo tempore etiam fraternitatem cum MARTINO DOMINICO EIIOLLA contraxit, ita vt MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA non minus juris in populum, quam antea, haberet.

Numerus Chriſtianorum.

Poſt hunc delectum & luſtrationem quaſi populi juſſit ALBERVNZIVS CABESSA de BACHA, 9 nauiculas BRIGANTINAS parari, conſtituitque in altum fluminis PARABOE nauigare, quouſque poſſit. Sed interea tamen temporis antequam naues iſtæ pararẽtur, tres Myoparones emiſit cum 115 viris, jubens vt nauigarent quouſq; poſſent, & Indos perueſtigarent, qui haberẽt MANDIOCAM, & frumentum Aſiaticum, quod eſt MEIIS. Additis ipſis duobus Decurionibus, qui erant ANTONIVS GABERVS & DIDACVS TABELLINVS.

Bergentini emittuntur ad quærendũ victum.

Venimus igitur primo ad nationem quandam, quam vocant SVRVKVFEROS. Hæc natio abundabat frumento Indico, MANDEOCA & alijs radicibus veluti MANDVIS, quæ nucibus auellanis non abſimiles ſunt, & alijs, habet etiam piſces & carnes. Viri in labijs cæruleos lapillos geſtant magnitudine calculorum, quib. in fritillo vtimur. Mulieres circum pudenda velatæ incedunt.

Lapides cærulei in labiis.

Relictis apud hunc populum nauibus & quibuſdã qui eas cuſtodirent, terrã iſtã quatuor diebus perluſtrauimus, & inuenimus pagum quendam CARIORVM, quorum numero fere 3000 erant, cumque cum ipſis locuti eſſemus, reuerſi ſumus ad naues noſtras & proficiſcentes labente fluuio PARABOE, venimus ad nationem quam vocant ACHKEREROS. Hic oblatæ ſunt nobis literæ à Duce noſtro ALBERVNZO CABESSA de BACHA ſcriptæ, quibus præceptũ erat vt ſupremum Indorum ejus loci regulũ, ACHKERE vocatum, ſuſpenderemus. Hoc mandatum ſine vlteriori deliberatione tribunus noſter impleuit, vnde ingens poſtmodo bellum ortum eſt, vt jam ſequetur.

Achkere Dux Indorum ſtrãgulatur.

Poſt ſtrangulatum hunc Indũ, reuerſi rurſus ſumus ad ciuitatẽ NOSTRA SIGNORA DESVMSION referentes Duci noſtro ALBERNVNZO CABESSÆ de BACHA quicquid hoc itinere à nobis cognitum & effectum fuiſſet. Poſtulabat igitur à ſupremo Indorũ, qui in ea ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION erant, profecto, vt 2000 Indos nobis adjungeret, qui nobiſcum flumen PARABOE aſcenderent.

Chriſtiani auxilium Indorum petunt.

Huic petitioni nihil CARII repugnabãt, monentes ſaltem Ducem noſtrum, vt deliberaret quid ex re ſua futurum eſſet, totam enim regionem CARIORVM in armis eſſe,

Dabere contra Chriſtianos in armis.

quia DABERE frater ſtrangulati iſtius ACHKERES mortem fratris ſui in Chriſtianis vlciſci voluit.

Cogebatur igitur Dux noſter hoc iter intermittere & ſeſe ad pugnam parare. Quare jurato ſuo fratri MARTINO DOMINICO EIIOLLÆ, mãdabat vt acceptis 400 militib. & 2000 Indis dictis iſtis DABERENSIBVS vel CARIIS obuiam iret, & eos cum omnibus ſuis extirparet.

Expeditio contra Dabere.

Huic mandato obtemperans MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA proficiſcebatur cum hoc exercitu ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION, in occurſum hoſti, admonens eos primo nomine Regiæ Majeſtatis, &c. Sed hic DABERE hanc admonitionem reſpuens, nolebat vllas conditiones pacis accipere, habebat enim ingentem exercitum, & firmarat pagos ſuos palis in terram depactis, hoc eſt, muro ligneo, ita quidem vt quilibet pagus tres ejuſmodi muros haberet; præter foſſas quamplurimas, de quibus ſupra diximus. Sed hæc præſidia nobis jam erant explorata.

Pallisatte murus ligneus.

Itaque in quartum vſque diem in expeditione fuimus, donec victoria à nobis ſtante, tribus horis ante exortum ſolem, in pagum irrumperemus, & quicquid nobis occurrebat interficeremus, comprehenſis & in vincula conjectis multis mulieribus.

Pugna Chriſtianorum cũ Daberis.

In hac pugna 16. Chriſtiani ceciderunt, & multi vulnerati ſunt. Non pauci item qui à noſtris partibus erant Indi interfecti. Sed ipſi parum profecerunt; nam ab ipſorum parte circiter 3000 ex CAMBELLIBVS trucidati ſunt.

Daberi gratiam implorãt.

Paulo poſt venit DABERE cum populo ſuo, & implorans gratiam, petijt vt redderemus ipſis vxores & liberos ſuos, promiſitque ſe nobis ſubjectos in omnibus ſemper futuros, itaq; Dux noſter de mandato Regiæ Majeſtatis in gratiam eum recepit.

Fœdus Chriſtianorum cũ Daberis. Indiani 2000. milites Chriſtianis aſſignant. Præſidium ciuitatis Noſter Signora.

Firmata pace, reuerſi ſumus ad generalem noſtrum Ducem ALBERNVNZIVM CABESSAM de BACHA referentes ipſi quomodo res eſſet geſta. Qui conſilio inito, de propoſito ſuo itinere continuando requirebat ab iſto DABERE, 2000 bene armatos Indos, qui nobiſcum irent. His nulla difficultate impetratis, jubebat CARIOS, 9 nauiculas, reb. neceſſarijs inſtruere. Quo facto aſſumpſit de 800 Chriſtianis, 500, reliquis 300 in ciuitate Noſtra Signora deſumſion relictis, quibus centurionem dedit IOHANNEM SALASSERVM; & ita vna cum 500 Chriſtianis atque 2000 Indis diſceſſit, flumen PARABOE aſcendendo.

Numerus Bergentin.

CARII populi habebant 83 CANOAS vel SCAPHAS, Nos vero Chriſtiani habebamus 9. nauiculas BREGANTINAS, & in qualibet naui duos equos, ſed equi quidem hæc 100 miliaria, terra confecerunt, Nos vero aqua profecti ſumus vſq; ad montem, qui vocatur S. FERNANDI, vbi equis noſtris in naues receptis, denuo ſoluimus & ad hoſtes noſtros PEIIEMBAS peruenimus, qui quidem noſtrum aduentum non expectârunt; ſed cum vxoribus liberiſque aufugerant, pagis ſuis & ædibus flamma exuſtis. Poſtea 100 miliaria progreſſi populum nullum conſpeximus, donec ad nationem quãdam veniremus, quæ BACHEREORVM vocatur. Natio eſt admodum populoſa, extenditur ad 100 miliaria; abundat piſcibus & carne, reperiuntur etiam ibi multæ nauiculæ CANOÆ de quibus non attinet multa ſcribere, mulieres velatis incedunt pudendis, nobiſcum loqui nolebant, ſed viſis nobis fugam dabant. Ab his peruenimus ad nationem quandam SVRVCVSI dictam, vbi ſupra dictæ tres naues erant. Populus hic à BACHEREIIS 90 miliaribus abeſt, excipiebant nos admodum humaniter, ſinguli cum vxore & liberis ſuis ſeorſim habitant, viri orbiculum ligneum calculi inſtar luſorij ab auricula dependentem habent. Mulieres labia exornant lapide cryſtallino fuſci coloris, magnitudine vnius digiti. Formæ ſunt elegantis & nudo corpore incedunt. Natio eſt admodum magna, frumento Indico, MANDEOCA, MANDVIS, POTATIBVS, piſcibus & carne abundans. Cæterum Dux noſter interrogabat eos de CARKAREIS. Itemq; de CARIIS, verum ipſi de CARCAREIS reſpondere non poterant, de CARIIS dicebant, eos adhuc in ædibus ſuis eſſe, ſed res aliter habebat.

Orbis ab auricula dependens. Mulieres formoſæ. Frumentũ Indicum.

CAP. XVIII.

Præparatio ad iter.

POſtea præcepit Dux noſter, vt nos ad iter pararemus, velle ſe terram ſiue regionem iſtam perluſtrare relictis apud naues 150 viris. Atque ita acceptis 350 Chriſtianis, 18 equis & 2000 Indis vel CARIIS, qui ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION nobiſcum venerant, ad perluſtrandam terram abijt. Progreſſi autem 18 diebus, cum neque CARIOS nec quenquam hominum inueniremus, & jam victu neceſſario fere deſtitueremur, coacti ſumus cum Duce noſtro ad naues noſtras reuerti, præſertim cum Dux noſter ad res gerendas parum eſſet idoneus, & paucos ex militibus ſibi fauentes habe-

Non plus vltra. Milites duci nõ fauens.

haberet. Cumq; reuerteremur præmiſit Hiſpanum quendam FRANCISCVM RIEFERE vna cum 10 alijs armatis, juſſitque vt 10 diebus progrederentur, & ſi interea temporis populum nullum inuenirent, ad naues noſtras redirent, vbi eorum aduentum vellet expectare.

Exploratores regionis.

Hi inter eundum inuenerunt nationem Indorum admodum populoſam, frumento Indico MANDIOCA & radicibus alijs æquè vt cæteri abundantem. Verum Hiſpani populum iſtum accedere non audebant, ſed ad nos reuerſi ſunt, referentes Duci noſtro quod viderant, hoc audito conſtituit cum exercitu eo excurrere, ſed aqua impeditus illud intermiſit. Naue igitur 80 viris inſtruxit, & addito nobis centurione ERNANDO RIEFERE miſit nos in altum fluminis PARABOE ad quærendum populum, qui vocatur SCHERVOS, addito mandato, vti iſthic loci duorum ſaltem dierum itinere progrederemur; & ipſi poſtea referremus regionis & populi iſtius ſtatum.

Vis aquarum expeditionem impedit.

Soluentes igitur, primo ſtatim die, ad 4 miliaria peruenimus ad nationem quæ vocatur SVRVECVSIS, hi populi in Inſula quadam 30 fere miliaribus longa; & vndiq; fluuio PARABOE cincta habitant. Veſcuntur MANDEOCA, MEIIS, MANDVIS POTATIBVS, MANDEPORE, PARPII, BACHEKV & alijs radicibus, piſcibus item & carne. Viri & mulieres ſupradictis SVRVKVSIS ſimiles ſunt. Apud hoſce populos per noctem manſimus, ſequenti vero die 10 CANOAS, nos comitati ſunt, vt iter nobis monſtrarent, & nobis cibum ſubminiſtrarent; bis enim quotidie feras & piſces capiebant, quibus veſceremur. In hoc itinere ſex diebus eramus, & poſtea peruenimus ad nationem, quam vocant ACHKERES, populum valde copioſum, tanta in vtroque ſexu proceritate, quanta nullos tota RIO DELLA PLATA homines vidi. Hi ACHKERES tribus miliarib. à SVRVEKVSIS abſunt, quod comedant præter piſces & carnem nō habent, mulieres circum pudenda velatæ ſunt. Apud hoſce ACHKERES diem vnum ſubſtitimus, quo die dicti SVRVKVSIS ſuis CANOIS domum ſunt reuerſi. Illis diſcedentibus, poſtulabat centurio noſter ERNANDO RIEFERE, vt ACHKERES viam nobis monſtrarent, ad SCHERVOS, qui prompti, octo nobiſcum CANOIS profecti ſunt, & vt haberemus victum neceſſarium, bis in die piſces & feras ceperunt. Hæc autem natio cur ACHKERI dicti ſint, hæc eſt cauſa.

Cibi.

Homines proceri.

Achkari etymon.

ACHKARVS piſcis eſt tam duram habens cutem, vt neque cultro neque ſagitta Indica lædi & vulnerari poſſit, non exiguæ eſt magnitudinis, & multum damni reliquis piſcib. infert. Oua ejus quæ ad tres vel quatuor paſſus ab aqua in terram ponit, ſapore Moſchi habent, cibum præbet bonum, & minime noxium per ſe, cauda ejus in delicijs habetur.

Deſcriptio mirandi piſcis.

Moſchus ex piſce.

In Germania noſtra putatur hic piſcis admodum noxium & peſtiferum eſſe animal, & vocatur crocodilus, eſtque communis opinio, eum qui hunc piſcem ſaltem intuetur, etiamſi piſcis halitu infectus non ſit, certiſſima morte mori; quod quidem veritati cōſentaneum eſſe nemo negauerit, ſiquidem homini, etiamſi crocodilum non aſpiciat, certo certius moriendum eſt.

Nota Baſiliſcus, Crocodilus error authoris.

Dicitur etiam vulgo, quod ſi piſcis hic in fonte quodam reperiatur atque appareat, nullam eſſe rationem aliam eum interficiendi, quam ſi ſpeculum ipſi opponatur, in quo ſeſe ipſum contemplari & intueri poſſit, tum enim aſpectu ſuæ ipſius deformitatis ſubito eum interire & mori.

Piſces ſpeculo interficere quod fabuloſum eſt.

Hæc autem omnia quæ de hoc piſce proferuntur figmenta ſunt & fabulæ, ſi enim vera eſſent, vel centies mortuus fuiſſem, qui piſcium illorum vltra 300 cepi & comedi, neq; etiam de hoc piſce aliquid ſcripſiſſem, niſi naturam ipſius probe cognitam & perſpectam haberem.

Cæterum cum veniſſemus ad populum SCHERVOS, quo ab ACHKERIBVS 36 milliaria numerantur, quæ 9 diebus emenſi ſumus, deprehendimus, nationem eam eſſe ſatis populoſam, ſed tamen non erant iſti SCHERVES apud quos Rex Indorum habitat. Hi SCHERVES autem barbati ſunt, & circulum ligneum ab auricula dependētem habent, ita vt aures circulo iſti mirabiliter ſint circumuolutæ. Viri etiam lapidem cryſtallinum cærulei coloris, inſtar calculi luſorij in labijs geſtant.

Homines barbati.

CAP. XIX.

POrro hi homines picti ſunt cæruleo colore, à vertice vſque ad genua, & pictura repræſentat formam caligarum.

Viri picti.

Fœminæ vero alio modo pictæ ſunt, nempe cæruleo quidem colore à pectore vſque ad pudenda, ſed tam artificioſe, vt non facile apud noſtros pictorem inuenire poſſis, qui artem iſtam imitari queat.

Fœminæ artificioſe pictæ.

Incedunt corpore plane nudo, & formæ ſunt ſuo quidem modo ſatis elegantis, ita vt nec in tenebris ab eis abhorreres.

Apud hos SCHERVOS commorati ſumus vnum

vnum diem, & poſtea conſtituimus tribus diebus ad Regem quendam proficiſci habitantem 14 miliaribus ab hiſce populis, apud homines qui etiam SCHERVI vocantur, ſed regio ejus quatuor tantum habet miliaria, excepto pago quodam ad flumen PARABOE ſito.

Reliquimus autem in loco ſuperiori nauem noſtram & 12. Hiſpanos, qui eã cuſtodirẽt, donec nos reuerteremur, dato SCHERVIS mandato, vt Chriſtianis ibi commorantibus, omnibus humanitatis officijs adeſſẽt, quod etiam fecerunt.

Rex Scheruorum.

Nos vero adhuc biduum ibi commorati, ad iter nos rebus neceſſarijs omnibus parauimus, poſtmodum traiecto iſto flumine PARABOE ad Regem peruenimus iſthic loci habitantem.

CAP. XX.

Flores paradiſi.

CVm autem non vltra miliare vnum à loco iſto abeſſemus, venit nobis obuiam ipſe SCHERVORVM Rex, vna cum duodecim millibus virorum, in plano campo, pacifice, via qua incedebant octo paſſus lata erat, floribus & gramine ad pagum vſque ſtrata & exornata, ita vt ne lapis quidem vel lignum vel aliud quid in ea appareret. Rex iſte ſecum muſicam ſuam habebat, tympaniſtas & tibicines, & tum quidem temporis præceperat, vt ab vtroq; latere ſubditi ceruos & alias feras venarẽtur. Et iſta quidẽ venatione 30. fere ceruos & 20. ſtruthios vel IARDV ceperunt, ita vt ſpectatu jucunda

Chriſtiani à Rege Scheruorum humaniter excepti.

eſſet venatio. Cum autem pagum ipſorum ingreſſi eſſemus, mandauit Rex ſingulis ædibus binos introduci Chriſtianos, & tribunum noſtrum cum ſuis miniſtris in ædes regias aſſumpſit, ego vero in ædes non procul à Regiis ædibus diſtantes introductus ſum. Tum præcepit Rex SCHERVORVM, vt ſubditi ſui nobis Chriſtianis de rebus omnibus neceſſarijs proſpicerent. Et Rex quidem vitam regiam & ſatis pro ratione iſtius loci ſplendidam agebant.

Muſici. *Choreæ.*

Tibicines in menſa adeſſe, & in prandio eum exhilarare cogebantur, quin & choreas cum formoſiſſimis quibuſque fœminis viri artificioſiſſime inter edendum ducebant, quas quidem tanta cum voluptate & admiratione aſpeximus, vt vel ciborum obliuiſceremur.

Popu-

Pallia goſſypina.

Populus hic Scheruis per omnia ſimilis eſt, de quibus ſupra dictum eſt, fœminæ ipſorum pallia ex goſſypio faciunt, & varijs imaginibus ceruorum, ſtruthiorum, ouium Indicarum, & aliarum rerum intertexunt, quæ quidē diuerſis vſib. accōmodātur. Fœminæ hæ admodum elegantes, affabiles & artis amatoriæ peritiſſimæ ſunt, & vt mihi quidem videtur, calidioris temperamenti.

Corona argentea.

Hoc igitur in loco quatuor diebus commorati ſumus, interea interrogabat Rex, tribunum noſtrum, cujus rei gratia adueniſſet, & quo dirigere iter ſuum vellet, cui reſpondit tribunus ſiue Capitaneus noſter, aurum ſeſe & argentum quærere. Obtulit igitur ei Rex coronam argenteam, Marcam vnam cum dimidia habentem. Item maſſam ſiue lancem vnam ex auro puro ſpithamam cum dimidia longam & dimidiam ſpithamam latam, præterea etiā thoracem argenteum & vaſa argentea alia, dixitque ſe neque auri neque argenti plus habere. Has res autem ex bello ſeſe cum AMAZONIBVS quondam geſto accepiſſe.

De profectione ad Amazones.

Cumque AMAZONVM meminiſſet, & diuitiarum quibus ipſæ abundant, interrogabat Capitaneus noſter, quot milliaribus dicti AMAZONES abeſſent, & nunquid mari ad eos peruenire poſſemus. Cui reſpondit Rex, mari ad eas peruenire nos non poſſe, terra vero ſi ad eas ire vellemus, iter illud non poſſe niſi duobus menſibus continuis abſolui. Atq; vt de AMAZONIBVS aliquid annotem:

Mulieres vnammamillam habentes.

Fœminæ AMAZONES, vnam tantum habent mamillam, viros ſuos ter vel quater in anno ad ſe admittunt, atque vbi grauidæ infantem maſculum pariunt, eum poſt partum viro vel patri tranſmittunt.

Amazones cur mamillam exurant.

Fœmellam vero ſi enitantur, eam apud ſe retinent, & dextram ei mamillam exurunt, ita vt renaſci amplius non poſſit, cujus rei cauſam habent vt capiendis armis & arcubus aptiores fiant, bellatrices enim fœminæ ſunt & maxima aduerſus hoſtes ſuos bella gerunt.

Rex Amazonum.

Fœminæ hæ in Inſula habitant ſatis magna, & aqua vndiquaque cincta, ad quam non niſi iſtis CANOIS nauibus, accedi poteſt. Atqui in hac Inſula AMAZONES aurum & argentum non habent, ſed in TERRA FIRMA, quæ regio eſt vbi viri habitant, maximas habentes diuitias. Natio eſt ingēs & populoſa, & Regē habēt nomine IEGNIS.

Petijt autem noſter centurio, ERNANDVS RIEFERE, vt dictus SCHERVORVM Rex, aliquos nobis ex ſubditis ſuis adjungeret, qui ſupellectilem noſtram portarent, & iter nobis monſtrarent, velle n. ſe ad dictas AMAZONES proficiſci. Rex adhuc quidem promptus erat, ſed ſimul tamē etiā admonebat, terram iſto quidem tempore aqua prorſus eſſe obductam atque inundatam, vt iter illud admodum difficile & vel impoſſibile futurum ſit, verū nos fidem ipſi non habētes Indos iſtos nobis adjungi petiuimus. Adjunxit igitur Rex Capitaneo noſtro 20. viros, qui ſupellectilem ipſius portarent, & noſtrū cuique 5. Indos, qui curam noſtri haberent, erat enim octo diebus nobis progrediendū quibus Indum nullum videremus.

Ignis in aqua quomodo extrui poſſit.

Poſtea peruenimus ad nationem quæ vocatur SIBERII, populum nimirum hiſce SCHERVIS quoad linguam & alia, per omnia ſimilem. Sed octiduum hoc continue in aqua ad genua vſque verſati ſumus, ita quidem vt emergere ex ea neque die neq; nocte poſſemus, quin & ignem extruere volentes multa comportare ligna coacti ſumus, atque in lignorum aceruo ignem accēdere, ut cibos coquere poſſemus.

Muſcæ.

Accidit ſæpenumero vt focus iſte ligneus igne conſumptus, vna cum ollis in aquam laberetur, & nos jejuno ſtomacho iter continuare cogeremur. Accedebat etiam hoc quod à muſcis nos vix tueri & defendere poteramus, quæ quidem ita nos inſectabantur, vt ſomnum capere nobis parum liceret.

Scherui fideles.

Interrogauimus igitur SIBERIOS an impoſterum etiam aquam eſſemus habituri, qui dicebant, quadriduū nobis adhuc in aqua progrediendum eſſe, & præterea 5. dies in terra arida. Peruenimus poſtea ad nationem aliam quam vocant ORTHVSIOS. Hi monebant nos vt conuerſi recederemus, quod pauci admodum eſſemus. Hoc autem recuſantes conſtituimus SCHERVOS comites noſtri itineris remittere, ſed ipſi hoc recuſabant, mandatum enim ipſis Rex dederat, vt nos non deſererent, donec ex regione iſta reuerteremur.

Iter per aquam calidam.

Vnde iſta vis aquarum.

Adjungebant igitur nobis dicti iſti SIBERII 10 perſonas, quæ nobis vnà cū SCHERVIS iter monſtrarent, ad ORTHVESEROS, itaq; 7 adhuc diebus in aqua pubetenus ambulauimus, quæ aqua tam calida erat ac ſi igne fuiſſet calefacta, & eā quidē cū potū alium non haberemus, etiam bibere cogebamur. Nemo tamen exiſtimet hanc fuiſſe aquam perennem alicujus fluminis, torrens enim erat ſeu aqua ex aſſidua & copioſa pluuia proueniens, regio namque alias plana eſt & ad peregrinandum ſatis apta, ſed nos incommoda hujus aquæ poſtmodum non exigua deprehendimus, vt mox audiemus.

CAP.

Cap. XXI.

POſtea die nono ad pagum ORTHVESSER circa meridiem hora fermè vndecima peruenimus, & horam vnam progreſſi, in medium pagum ad ædes ducis iſtorum ORTHVESSERORVM.

Lues apud Orthueſſer. Et eo quidem tempora dira lues iſtos ORTHVESSEROS inuaſerat. plurimi enim ſubita morte perierant, fame nimirum confecti, cum nihil haberent quod ederet, DVCKSVS n. ſiue cicadæ jam ſecunda vice omnia *Cicadæ.* eorum frumenta & fruges in arboribus & agris abſumpſerant. His auditis admodum perterrefacti ſumus, neque diu ibi ſubſiſtere poteramus, cum parum nobis cibi ſupereſſet. Interrogauimus igitur regulum iſtorum ORTHVESSERORVM de AMAZONIBVS, qui reſpondit iter integri menſis nobis adhuc reſtare, & regionem aquis plurimis vbique ſcatere, quod reipſa etiam ſumus experti. Obtulit autem primas iſtorum ORTHVESSERORVM centurioni noſtro quatuor *Annuli argentei.* lances ex auro, & quatuor annulos ex argẽto, annulis enim ejuſmodi, brachia populi iſti exornabant, lances vero ſiue lunulas aureas vero in fronte pro ornamento gerũt, eadem ratione qua in hiſce regionibus potẽtiſſimi Magnates catenulas aureas de collo dependentes habent.

Munera Chriſtianorum. Pro his rebus reddebat ipſi noſter centurio ligones, cultros, corallia, forfices, & alias ejuſmodi merces, quas Norimberga nobis ſuppeditat. Plus quidem libẽter ab ipſis poſtulaſſemus, ſed verebamur ne eos in nos concitaremus, cum nos pauci admodum eſſemus, Indorum vero in iſto pago tanta erat multitudo, quantam in vno loco nondum videramus, & profecto niſi famem tantam & luem ſenſiſſent, de nobis actum fuiſſet.

Chriſtiani ægroti reuertuntur Reuerſi ſumus igitur ad ſupra nominatos SIBEROS, & in itinere quidem cibum nobis ſuppeditabat PALMA arbor, CARDES, & aliæ radices ignotæ & ſub terra naſcẽtes. Poſtea ad SCHERVOS rurſus peruenimus, ſed maximam partem ægroti, triginta enim continuos dies in aqua verſati eramus, quin imo bibere etiam eam propter defectũ melioris aquæ cogebamur, tametſi aliquando turbulentiſſima eſſet.

Commorati ſumus ergo apud SCHERVOS illos, vbi Rex habitat, quatuor diebus, qui nos humaniſſimè rurſus acceptos liberaliter tractabant, præceperat enim Rex, vt de rebus omnibus nobis proſpicerent.

Lucrum Chriſtianorum. In hoc itinere quilibet noſtrum pro ſua parte fere 200 coronatos lucratus fuerat ex pallijs, goſſypio, auro & argento, pro quibus nos Indis cultellos, coroallia, forfices, ſpecula, & id genus alia dederamus.

Poſthæc nauigauimus rurſus ad generalem noſtrum Ducem ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA, qui, cum ad naues veniſſemus, miſſis ad nos legatis, interdixit nobis, ne ex nauibus noſtris egrederemur, donec ipſe ad nos veniret, idque ſub pœna capitis. Veniens autem ipſe Capitaneum noſtrum ERNANDO RIEFERE captiuum aſſumit, & nobis omnia, quæ ex regione iſta nobiſcum attuleramus & lucrati eramus, eripit, quin imo de capitaneo noſtro ERNANDO ab arbore ſuſpendendo deliberat. Itaq; nos qui adhuc in BRIGANTINIS eramus, ingentes turbas dedimus, *Seditio inter Chriſtianos.* & vna cum familiaribus noſtris qui in littore erant, tumultum excitauimus aduerſus Ducem noſtrum ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA, poſtulantes vt capitaneum vinculis liberaret, & quæ nobis eripuiſſet reſtitueret, niſi aliud quid experiri mallet. Quare cum ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA ſeditionem hanc videret, & iram noſtram animaduerteret, *Albernunzus reddit erepta militib. bona* gaudebat ſibi datam occaſionem & cauſam capitaneum noſtrum ERNANDO dimittendi, reddebat etiam nobis quæ eripuerat, & amicis verbis nos lenire & quietos reddere conabatur. Quid autem ipſi poſtea acciderit, mox audietis.

Albernunzus relationem de itinere requirit. His igitur tranſactis, & pace rurſus conſtituta, petebat à capitaneo ERNANDO RIEFERE & nobis, vt ſtatum & conditionem Regionis, quam perluſtraueramus, ipſi exponeremus, & cauſam ſimul diceremus cur tamdiu emanſiſſemus. Rationem igitur ipſi hujus noſtri itineris talem reddidimus, vt in ea acquieſcere coactus ſit. Quod autem tanto impetu nos inuaſerat, & bona nobis noſtra eripuerat, vnica & ſola cauſa erat, *Cauſa importunitatis Albernunzi.* quod mandati ipſius immemores, vltra præſcriptum tempus abfuiſſemus, præceperat enim ipſe, vt non vlterius quam ad SCHERVOS proficiſceremur, & ab his itinere quatuor dierum progreſſi, regionem iſtam exploraremus. Nos vero à dictis SCHERVIS itinere 18 dierum terram iſtam perluſtraueramus.

Conuentus contra Abbatem. Ad hanc noſtram relationem conſtituit Dux noſter ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA, cum vniuerſo populo in regionem, ex qua nos reuerſi eramus, proficiſci, nos autem milites conſentire nolebamus, hoc potiſſimum tempore, quo regio iſta propter vim aquarum inuia erat.

Dux belli ſine authoritate. Maxima præterea populi pars infirma erat valetudine, neque etiam dictus Dux ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA in magna apud populum vel authoritate vel gratia e-

tia erat, quippe homo ineptus tantis rebus gerendis, vtpote qui per omnem vitam imperio nulli præfuerat.

Dux Christianorum febri laborat. Manſimus igitur duos menſes apud dictos SIBEROS, quo tẽpore febri correptus Dux ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA vehementer laborare cœpit. Et quidem ſi mortuus fuiſſet, populo non multas excuſſiſſet lachrymas, talia ſcilicet in milites ejus extabant merita.

CAP. XXII.

Suruckuſiorum regio inſalubris cur. IN hac regione SVRVCKVSSIERORVM nullum Indum 40 vel 50 annos natum vidi, neque vllam regionem tam inſalubrem, per omnem meam vitam cognoui, ſita eſt enim ſub tropico cancri, vbi ſol eſt altiſſimus, & propter varios morbos non immerito regioni S. THOMÆ comparatur. Apud SVRVCKVSSIEROS ſtellam rurſus vidi, quam *Vrſa maior amiſſa.* vrſam majorem vocant, eam enim amiſeramus, cum eſſemus in Inſula S. IAGO.

Mandatũ de Suruckuſiis exterminãdis. In morbo ſuo præcepit Dux noſter, vt 150 Chriſtiani aſſumptis 2000 Carijs, quatuor nauibus BRIGANTINIS ad Inſulam SVRVKVSSIS itinere 4. miliarium excurreremus & populos SVRVKVSIOS omnes interficeremus nulli ætati parcentes. Dicti hi SVRV-*Chriſtiani ingrati.* KVSI quomodo nos antea acceperint, ſupradiximus, quã vero nos ipſis mercedem jã reddiderimus, mox patebit, Deus nouit ipſos præter omne meritum ſumma injuria eſſe affectos.

Cum ad pagum iſtum, ipſis nihil minus cogitantibus veniſſemus, occurrerunt nobis pacifice ex ædibus ſuis, armis, arcubus & ſagittis pulchre ornati. Mox autem tumultu inter CARIOS & SVRVKVSIOS, exorto, e-*Suruckuſii capti & trucidati.* miſimus in SVRVKVSIOS tormenta noſtra, & bene multos interfecimus, poſtea ſuccenſo pago ipſorum, 2000 fere, promiſcue ex vtroque ſexu, vna cum vniuerſa ipſorum ſubſtantia, nobiſcum abduximus, reuertentes ita ad Ducem noſtrum ALBERNVNZVM CAYESCA de BACHA, cui hoc facinore pulchre ſatisfactum erat.

Chriſtiani rurſus cõgregantur Cæterum cum populus noſter partim infirma valetudine, partim odio erga Ducem laboraret, nihil amplius efficere poterat, itaque nauem rurſus parari jubebat, quo facto, omnes ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION, reuerſi ſumus, vbi reliquos Chriſtianos reliqueramus, cum eo veniſſemus, febri laborans Dux noſter totos 14 dies ſeſe in ædibus ſuis continebat, & hoc quidem vt omnibus manifeſtum erat, ex improbitate potius & malitia quam ex infirmitate, ingens enim faſtus in ipſo erat, ita vt ne quidem milites alloquio dignaretur, ſed potius omni eos injuria afficeret.

Imperatorem vel Ducem, qui populum recte regere & gubernare vult, decet vtiq;, *Virtutes Ducum.* vt ſeſe placidum manſuetum & affabilem omnibus præbeat, non ſupremis ſaltem ſed & infimis quibuſque & poſtremis. Decet prætерea vt talẽ ſeſe præſtet, qualis videri vult, maxime vero prudentia & rerum gerendarum peritia alijs antecellat, turpe enim eſt & deteſtabile, aliquem honori magis & vaniſſimæ gloriæ, quam prudentiæ & ſapientiæ ſtudere. Neque vero etiam propter munus ſibi demandatum criſtas aliquis erigere, & alios præ ſe ex alto quaſi contemnere debet; quo quidem vicio glorioſum iſtum militem Thraſonem apud Terentium labo-*Thraſo Terentii.* raſſe nouimus, non enim propter Ducem vel capitaneum milites, conſcribuntur, ſed vice verſa propter milites Dux aliquis vel centurio conſtituitur.

Intolerabilis ſuperbia Ducis. Noſter vero hic Dux neminem audiebat, & nullo perſonarum vel reſpectu vel delectu habito, in omnibus ſuperbiæ & faſtui ſuo ſatisfieri cupiebat.

Communi igitur conſilio tandem, ab omnibus tam nobilibus quam ignobilibus, decretum eſt, vt Dux iſte ALBERNVNZIVS CAYESCA de BACHA, captiuus ad Majeſtatem Regiam tranſmitteretur; & Majeſtas *Conſilium aduerſus Ducem.* Regia edoceretur de virtutibus, quibus inſtructus, populo præfuerit hactenus, & de fortibus ipſius factis, præclariſque facinoribus hactenus in India præſtitis.

Congregati igitur qui à Majeſtate Regia muneribus quibuſdam præfecti erãt: Quæſtor ſubpræfectus & ſecretarius, quorum nomina ſunt, ALBERNVNZVS GABRETVS, *Albernũzo Dux captiuus in Hiſpaniam mittitur.* DON FRANCISCVS MANCHOSSA, GARSIAS HAVNEGVS, PHILIPPVS de CASTRO, &c. aſſumpſerunt 200 milites, & dictũ ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA ducem noſtrum ex improuiſo oppreſſum, ceperunt, quod quidem factum eſt die S. Marci, An. 1543. Poſtea per annũ integrũ captiuũ detentũ, naui quã CARAVELLAM vocant, omnib. reb. neceſſarijs inſtructæ; cũ duobus alijs præcipuis viris, impoſitũ in Hiſpaniam ad Majeſtatem Regiam miſerunt.

Hiſce peractis, neceſſarium erat vt alium eligeremus, qui in ea regione populum gubernaret, donec à Majeſtate Regia alius quiſpiam huic muneri præficeretur, & viſũ *Martinus Domingo Eiolla dux conſtituitur.* eſt nobis omnibus, de ſententia communitatis, id muneris MARTINO DOMINICO EIIOLLÆ rurſus offerre, qui etiam antea ei præfuiſſet, maxime cum & ipſe de vniuerſo

popu-

populo bene meritus eſſet, & populus ei maxima ex parte admodum faueret.

Quamuis quidam adfuerint, ex familiaribus nimirum & amicis ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA, quibus hoc noſtrũ conſilium non per omnia placeret.

Author hydrope laborat.

Hoc tempore ego hydrope admodum laboraui, quem morbum apud ORTHVSSOS attraxeram, vbi tamdiu in aqua verſatus, & maximam inopiam expertus fueram, vt ſupra dictum, cujus effectum ſatis nunc demum deprehendimus, ſiquidem fere 80 noſtrum eodem tempore varijs morbis laborauimus, ex quibus tantum 30 reſtituti ſunt, & priſtinam valetudinem recuperarunt.

Bellũ inteſtinum inter Chriſtianos.

Poſt diſceſſum autem ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA ingens in populo noſtro orta eſt contentio & diſcordia, cœpimus enim alter alteri inuidere, & ejuſmodi vitam agere, vt facile crediderim ipſum Satanam tum temporis inter nos imperium ſuum obtinuiſſe.

Defectio Cariorum à Chriſtianis.

Et quidem inteſtinum hoc bellum propter diſceſſum ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA duos annos durauit. Interea CARII populi, qui nobis fœdere juncti erant, cum viderent iſtiuſmodi diſſidia & bella in populo eſſe, cogitabãt omne regnum in ſeipſo diuiſum facile poſſe euerti, & propterea conſilio habito, ſtatuebant nos Chriſtianos ſupprimere, & prorſus ex regione ſua profligare, ſed benedictus Deus, qui non paſſus eſt, hoc conſilium ſuum habere effectum. Congregati ſunt igitur magna copia, non tantum CARII, ſed & AIGAI & aliæ nationes, aduerſum nos. Quo viſo in gratiã tandem redijmus inter nos, fecimus etiam pacem cum duabus nationibus alijs IEPERIS nimirum & BACHACHEIS. Horum populorum numerus eſt 5000 virorum, carnibus tantum & piſcibus veſcuntur, homines ſunt bellicoſi terra mariq; , ſed terra tamen præualent, arma ipſorum ſunt TARDES, dimidiis haſtis ſimiles, & affixo in extremitate ſilice formidabiles, inſuper & cæſtum in cingulo, longitudine 4. ſpithamarum habent abſconditum.

Cæſtus.

CAP. XXIII.

Ligna dentibus piſcium alligata.

QVilibet præterea horum populorum 10 vel 12 ligna ſecum portat, longitudine vnius ſpithamæ, quorum extremitati acutiſſimum inſtar alicujus nouaculæ, piſcis dentem alligatum habent, qui piſcis vocatur lingua Hiſpanica PALMEDE, & repræſentat formam piſcis quem Tincam noſtri appellant. Et hæc quidem arma horum populorum ſunt, quibus, quomodo vtantur jam breuibus annotare libet.

Vſus horum armorum.

Principio pugnam dictis TARDIBVS inchoant, cumque vident ſe eſſe ſuperiores, & hoſtes fugam dare velle, abjectis iſtis TARDIBVS, hoſtem inſequuntur, & cæſtum pedibus eorum objiciũt, vt in terram proſternantur, proſtratis tandem hoſtibus capita dente iſto amputant, idq; tanta celeritate, qua quis ſe vertere poteſt.

Capita humana amputata

Capita iſta humana poſt pugnam colligunt, & cutem illis abſtrahunt, quam repletam materia quacunque ſoli exponunt, vt arefiat, arefactam tandem haſtæ imponunt in ſignum victoriæ, eodem modo quo apud nos, equites & Duces, ſigna vel trophæa ſua in templis affigere atque ſtatuere ſolent.

Memoria victoriæ.

Iam, vt ad rem perueniamus, IEPERII & BACHACHEI iſti, nobis auxilio venerunt, cum 1000 circiter armatis. Quo facto Dux noſter aſſumptis 350 Chriſtianis, ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION egreſſus eſt, & vnicuique Chriſtianorum três Indos in miniſterium adjunxit. Peruenimus igitur itinere trium miliarium, ad hoſtes noſtros, qui in plano quodam campo aciem ſuam jam inſtruxerant, numero 15000 virorum. Cum ab ipſis dimidio miliari abeſſemus, requieuimus in ſylua, nolebamus enim pugnam iſto die inchoare, propter tempeſtatem partim, partim quod ab itinere laſſi eramus. Poſtero autem die circiter horam ſextam eos aggreſſi, ad horam decimam vſque, cum ipſis acriter pugnauimus, donec in fugam conuerſi, ad pagum quendam properarent, quatuor miliaribus inde diſtantẽ. In hac pugna, hoſtium 2000 interfecti ſunt, quorum quidem capita Ieperij amputata ſecum ſumſerunt, Chriſtianorum autem 10. occubuerunt, exceptis ijs, qui vulnerati ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION remiſſi ſunt. Cæterum nos eos ad pagum iſtum FROEMILIERE, inſecuti ſumus, vbi Dux CARIORVM erat, qui vocabatur MACHKARIA.

Carii ſunt in acie. *Pugna.* *Numerus interfectorum.*

Pagus munitus.

Hunc pagum CARII tribus PALLISATIS ex ligno inſtar muri alicujus factis, cinxerant, quæ ligna ſatis craſſa altitudine alicujus viri in terram defoſſa, ſuper terram ad tres Orgyias eminebant.

Multas etiam occcultas foueas fecerant lignis acutiſſimis formidabiles. Et vt breuiter dicam, pagus hic admodum erat munitus, & ingenti multitudine fortiſſimorum virorum repletus, ita vt tribus diebus eum expugnare non poſſemus, ſed tandem tamẽ Dei beneficio eum ſuperauimus, fecimus enim ingentes CLYPEOS ſiue SCVTA ex pellibus ceruinis, & alterius cujuſdam animali-

Amida animal.

malis, quod vocant AMIDA, quod animal mulum magnitudine repræſentat, & per omnia aſino ſimile eſt, exceptis pedibus, quos habet vaccarum ſimiles, boni cibi eſt, & regio iſtis admodum abundat, cutem habet dimidium digitum craſſam. Hos clypeos dedimus IEPERIIS, reliquis vero Indis, bombardas, cuilibet etiam ſclopetario duos adjunximus Indos, ſcuta vero ejuſmodi 400 facta erant.

Poſtea tribus locis impetum in pagum iſtum fecimus, poſt meridiem circiter horam ſecundam, & ſpacio trium horarum ſuperatis iſtis ſæpimentis ligneis, in pagum irrupimus, vbi ingentem multitudinem trucidauimus, ſed maxima tamen pars fuga ſibi mature proſpexerat, & ad pagum alium viginti hinc miliaribus diſtãtem properauerat, qui vocatur CARIEBA. Hunc pagum ſimiliter admodum firmarant, & ſitus erat prope ſyluam quandam, in qua ſeſe ſaluare poſſent ſi à Chriſtianis ſuperarentur, vt mox patebit.

Ad hunc pagum eos vna cum Duce noſtro MARTINO DOMINGO EIIOLLA, inſecuti, tribus locis circa pagum iſtum caſtrametati ſumus, conſtituentes quoſdam qui in ſylua excubias agerent. Aduenerunt autem interea etiam ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, 200 Chriſtiani, & 500 IEPERII atque BACHACHEI, quos in locum eorum ſubſtituimus, qui in obſidione prioris pagi vulnerati in ciuitatem noſtram remiſſi erant. Fuit igitur numerus Chriſtianorum 450, & 1300 Indorum ex IAPERIS & BACHACHEIS.

Numerus Chriſtianorum.

Hunc pagum autem hoſtes PALISATIS & foſſis adeo firmarant, vt nullum antea tã firmum & munitum viderimus. Excogitauerant etiam nouum armorum genus, quod vocant BLECHEYSSEN, ſimile muſcipulis, quibus glires apud nos capiuntur, quæ quidem ſi pro ipſorum voto cecidiſſent, 20 vel 30 viros vno ictu proſternere potuiſſent, ſed Deus clementer hoc malum auertit, cui ſit laus & gratiarum actio. In obſidione hujus pagi quatriduum fuimus, ita vt eum expugnare non poſſemus, donec tandem per proditionem, cujus vbique exempla reperiuntur, veniret ad nos nocturno tempore Regulus quidam CARIORVM, cujus erat pagus iſte. Hic rogabat nos vt parceremus pago ſuo, & eum igne non perderemus, velle ſe nobis viam & rationem monſtrare, quomodo hoc pago facile potiri poſſemus. Cumq; Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA fidem dediſſet, ſe pago parſurum, demonſtrabat nobis duas vias in ſylua, quibus pagum intrare liceret, & conſtituto tẽpore dixit, ſe ignem in pago facturum, vt dũ in eo extinguendo CARII occuparentur, nos ſubito pagum ingrederemur. Hæc cum ordine fierent magnam CARIORVM multitudinẽ in hoc pago trucidauimus, qui vero fugere conſtituerant, inciderunt in manus IEPERORVM, à quibus maxima parte cæſi ſunt. Vxores & liberos ſuos tum temporis ſecum non habebant, ſed deduxerant eos in ſyluam quandam, quatuor milliaribus à pago iſto diſtantem.

Proditio.

Carÿ fugientes cæduntur.

Cæterum qui in iſta pugna remanſerunt, ad alium quendam Indorum ducem, THABERE, in pagum IVBERICH SABAIIE fugerunt. Hic pagus 140 miliaribus ab hoc CARIEBA diſtat. Quo quidem eos ſequi non poteramus, erat enim regio plane deuaſtata & nos cibo neceſſario non eramus inſtructi. Manſimus igitur quatuordecim diebus in pago iſto CARIEBA, donec qui vulnerati erant, rurſus ſanarentur.

Poſtea ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION reuerſi ſumus, vt in flumine PARABOE pagum iſtum IVRICHAM SABAIIAM inueſtigare eo melius poſſemus.

CAP. XXIV.

IN ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, ſimiliter quatuordecim diebus quieuimus, proſpicientes nobis de omnibus rebus ad iter neceſſarijs, poſtea aſſumpſit Dux noſter nouum exercitum, & in flumine PARABOE, 9 nauibus BRIGANTINIS, atque 200 CANOIS in quibus, 1500 Indi vehebantur, profecti ſumus ad pagum IVBERICH SABAIE, quo hoſtes noſtri confugerant, qui pagus 46 miliaribus à ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION abeſt.

In itinere adjunxerunt ſeſe nobis 1000 CARII, cum duce iſto qui nobis pagum CARIEBAM prodiderat. Itaque Dux noſter cum à pago iſto IVBERICHA SABAIIA, duobus tantum miliaribus abeſſemus, miſſis duobus Indis ſiue CARIIS hortabatur eos, vt redirent in terram ſuam ad vxores & liberos ſuos, atq; Chriſtianis, vt antea fecerant ſubjecti eſſent, ſin minus velle ſe eos ex terra iſta omnes profligare.

Carÿ Chriſtianis auxilio veniunt contra Carios alios.

Chriſtiani pacem Carÿs offerũt.

Ad hæc reſpondit CARIVS ille THABERVS, ſe nec ducem noſtrum nec Chriſtianos vnquam nouiſſe, juſſitque duci noſtro ſignificari, vt veniret cum ſuis, ſi quid eos vellet, ſe vel oſſibus noſtros interfecturum atque profligaturum. Quin & legatos noſtros verberibus ad necem vſque tractauit, addita comminatione, vt mox diſcederent, ſi mortem euitare vellent.

Superbum Cariorum reſponſum.

Cum legati hi noſtro Duci hæc referrent,

mox inſtructa acie ad hoſtes progreſſi ſumus, populo in quatuor cohortes ſiue turmas diſtributo. Peruenimus autem primo ad fluuium quendam, qui vocatur STHVESIA, qui latitudine quidem Danubium repræſentat, profunditate vero non admodũ magna eſt, ſed talis vt tranſire ſine periculo poſſit, certis tamen temporibus adeo creſcit vt terram vndique repleat, non ſine ingenti damno.

Sthueſia fluuius.

Carij Chriſtianis dãnum inferunt.

Hunc fluuium traijcere cogebamur, erãt enim hoſtes noſtri in altera fluminis parte congregati; & magna vi nobis in aqua hærentibus reſiſtebant, ita vt niſi ſclopetis & tormentis alijs probe inſtructi fuiſſemus, & Deus nobis ſua gratia adfuiſſet, omnes nos oppreſſiſſent.

Carij fugiunt.

Sed Dei beneficio tandem flumen iſtud ſuperauimus, quod videntes CARII ſtatim ad pagum ſuum confugerunt, qui dimidio miliari à flumine diſtabat, ſed nos ſtrenue eos inſecuti ſumus & pagum vndique cinximus, bombardis & tormẽtis probe inſtructi. In obſidione iſta nõ niſi diem vnum fuimus, circa veſperam enim Dei beneficio pagum iſtum expugnauimus, & multos trucidauimus.

Pagus Thaberi expugnatus.

Antequam autem eos aggrederemur, mandatum nobis dedit Dux noſter, vt vxores & liberos non interficeremus, ſed caperemus & in vincula conijceremus, quod etiã ita fecimus, ſed virorum ingentem numerũ occidimus, ita vt IEPERI qui nobiſcum erant 1000 capita acceperint.

Thaberus pacem rogat.

His ita peractis, venerunt ad nos CARII qui euaſerant cum duce ſuo THABERO, pacem rogantes, & promittentes, ſe impoſterum amicos & ſubditos noſtros, ad omnia ſeruitia, vt ante, paratos futuros, dummodo in gratiam receptis, vxores & liberos redderemus.

Recepit igitur eos Dux noſter in gratiam, & impoſterum nulla inter eos & nos, quamdiu ego quidem in regione iſta commoratus ſum, extitit contentio. Bellum autem hoc cum CARIIS iſtis ſeſquiannum durauit, nimirum ad annum vſq; Chriſti 1546.

Poſtea ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION reuerſi, duos annos ibi commorati ſumus.

Conſilium Chriſtianorum de quærendo auro & argento.

Interea temporis, cũ nulla nauis ex Hiſpania veniret, proponebat Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA populo, ſe conſtituiſſe, ſiquidem ita populo placeret, aſſumptis quibuſdam militibus, regionem iſtam perluſtrare, & experiri an aurum & argentum inuenire poſſit.

Hoc conſilium cum populo placeret, conuocatis 350 Hiſpanis, interrogat eos, an ſecũ ire vellent, ſe daturum operam, nequid ipſis rerum ad iter hoc neceſſarium deeſſet, qui promptos ſeſe & paratos exhibuerunt. Conuocatis ſimiliter etiam CARIORVM præfectis, 2000 viros ad hoc iter requiſiuit. Qui & ipſi ſuam operam ſine vlla tergiuerſatione obtulerunt.

Conſentientibus igitur & Hiſpanis & Carijs, poſt duos menſes Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA, iter ingreſſus eſt, Anno Chriſti 1548. nauigando, 7 nauibus Brigantinis, & 200 CANOIS in flumine PARABOE, equi vero 130 cum quibuſdam, qui in nauibus locum non habebant, terra nos inſecuti ſunt.

Mons S. Fernandi.

Cumq; omnes conueniſſemus ad montẽ S. FERNANDI, vbi dicti iſti PEIIEMBÆ habitant, remiſit Dux noſter ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, 5 naues Brigantinas, duabus nauibus apud S. FERNANDVM, vna cum 50 Hiſpanis relictis, quibus præfectum dedit PETRVM DIESSE, & cibi quantum ad duos annos ſatis erat. Hos jubebat ibi reditum ſuum expectare, ne idem ſibi quoque accideret quod IOHANNI EIIOLLÆ antea acciderat, quem vna cum ſuis PEIEMBÆ iſti miſere trucidarant, vt antea dictum eſt.

CAP. XXV.

Progreſſus eſt igitur Dux noſter cum 300 Chriſtianis, 130 equis, & 300 Carijs continuis octo diebus, vt nationem nullam inueniremus, die nono inuenimus populum qui vocatur NAPERVS, homines ſunt fortes & proceri, nihil habent quod comedant præter carnem & piſces, mulieres deformes ſunt & circum pudenda velatæ.

Mulieres deformes.

Ad hanc nationem à monte S. FERNANDI, 36 miliaria numerantur. Manſimus ibi per noctem tantum & poſtea 7. diebus progreſſi, peruenimus ad nationem MAIPAIORVM, populus eſt admodum multus, & ſubditi ſuis dominis omnis generis ſeruitia præſtare coguntur, eodem modo quo apud nos ruſtici ſuis nobilibus ſubjecti ſunt.

Fertilitas regionis.

Terra hæc admodum fertilis eſt, & abundat frumento Indico: MANDEOCADE, MANDEOCA PARPII, POTATIS, MANDVES, BACHKEKV, & alijs radicibus, ad cibum vtilibus. Habent etiam ceruos, oues Indicas, ſtruthios, anates, anſeres, gallinas, & id genus aues alias. Quin & in ſyluis plurimum mellis reperitur, ex quo vinum conficiunt. Quo quis longius in iſta regione progreditur, eo fertiliorem eam deprehendit, & quod mireris toto anno, frumentum Indicum

Aues.

Syluæ mellitæ.

Fertilitas Naperica regionis.

Oues domeſticæ & ſylueſtres. cum & radices jam dictæ, in agris naſcuntur. Ouibus, (quas ſylueſtres & domeſticas habent) ad equitandum & vehendum, quemadmodum nos equis, vtuntur, & ego ipſe aliquando, (non tamen in hoc itinere) 40 miliaria, in oue vectus ſum, cum in pede læſus ire non poſſem.

Deſcriptio Maiieaiorum. Apud PERVENSES, ouium iſtarum in tranſportandis mercibus vſus eſt. Hi MAIIEAII proceri ſunt & bellicoſi homines, omne ſtudium in bellis collocant, mulieres *Mulieres formoſæ.* habent admodum formoſas, circum pudenda velatas, quæ nullum in agro colendo laborem faciunt, virorum enim eſt de victu & rebus neceſſarijs ſollicitos eſſe, mulierum vnicus hic labor eſt, vt domi cibum præparet, & ad vſum alium marito & alijs id petentib. ſeſe accommodent, excepto tamen nendi & texendi labore, cui per otiũ operã dare ſolẽt.

Cum ab hoc populo dimidio tantum miliari abeſſemus, venerunt nobis obuiam ad pagum quendam rogãtes Ducem noſtrum, vt iſtã noctem in pago iſto maneremus, velle ſe nobis de omnibus rebus neceſſarijs abunde proſpicere, ſed inſignis dolus ſuberat, quem vt Dux noſter eo minus metueret, offerebant ei 4 coronas argenteas quæ capiti imponi poſſunt, & 6 argentea ornamenta frontalia, quarum quælibet, ſpithamam cum dimidia in longitudine habebat, & dimidiã ſpithamam lata erat.

Hæc ornamenta fronti præfigunt, loco frontalis, vt ſupra diximus. Donabant præ- *Puellæ amiſſæ.* terea Duci noſtro tres puellas forma & ætate præſtantiſſimas. Manſimus igitur in pago iſto, & poſt cœnam certis militibus in excubijs collocatis, nos ſomno & quieti dedimus. Porro circa noctis mediũ, Dux noſter puellas iſtas amiſit, quæ clam ſeſe ſubduxerant, fortaſſe propter eam rationem quod ipſis ſatisfacere non potuerit, erat enim ætatis non *Turbæ in caſtris Chriſtianorum* mediocris nimirũ 60 fere annorũ. Hæc amiſſio ingentes turbas in noſtro exercitu ea nocte excitauit, ita vt ſimul atq; dies exoriretur, per tympaniſtam Dux noſter mandaret, vt quiſq; armis ſuis inſtructus, in loco ſibi noto compareret.

Maiieaii Chriſtianos aggrediuntur. Hoc facto, ecce MAIIEAII ingẽti 20000 militum numero adueniunt, nos iſto in pago oppreſſuri.

Maiiaii in fugam cõuertuntur Sed parum obtinuerunt, ſiquidem in pugna iſta ab illorũ parte vltra 1000 cæſi ſunt, reliquis in fugam conuerſis, quos cum inſequeremur, venimus ad pagum eorum, ſed neminem ibi deprehendimus, nam & vxores & liberos ſecum abduxerant. Aſſumptis igitur ſclopetarijs 150 militibus, & 2500 CARIIS, inſecuti ſumus eos itinere trium dierũ *Maiiaii* ſine vlla intermiſſione. Tandem inuenimus MAIIAIIOS in ſylua congregatos, viros nimirum cũ vxoribus & liberis. *immerito trucidati.* Sed hi quidem priores iſti non erant, interim tamen eos in ſylua oppreſſimus, & cæſa ingenti multitudine, captiuos fere 3000 abduximus, & ſi non nox prohibuiſſet, proculdubio nullus eorum euaſiſſet.

Ego quidem in hac pugna 19 perſonas, viros & mulieres florentis adhuc ætatis, acceperam, & res multas alias lucratus erã. Poſtea reuerſi ſumus rurſus ad caſtrum noſtrum, & 8 dies ibi ſubſtitimus, vt vires recolligeremus, erat enim locus omnibus reb. neceſſarijs abundans. Ad hanc nationem MAIIAIORVM, à monte S. FERNANDI, vbi duas noſtras naues reliquimus, 70 miliaria numerãtur. Hinc progreſſi, peruenimus ad nationem aliam, quam vocant SCHEMVOS. Hi populi prioribus MAIIAIIS ſubjecti ſunt, quemadmodum apud nos ruſtici ſuis nobilibus & dominis.

In hoc itinere vidimus copioſam in agris ſegetem, frumenti ſcilicet Indici & radicum *Meſſis bis in anno.* aliarum, quæ quidem per totum annum in agris cõſpiciuntur, ita vt collectis hiſce fructibus, ſtatim alij germinent, quibus & ipſis collatis, in eorum locum ſemina rurſus terræ mandantur. Hoc modo fit, vt iſta regio per totũ annum frugib. recentib. abundet.

Peruenimus autem ad paruum quendam pagum iſtorum SCHEMVOS, qui viſis nobis in fugam ſtatim conuerſi ſunt. Manſimus igitur in iſto pago duos dies, & ſatis ciborum ibi inuenimus, abeſt hic pagus à MAIIAIIS, 4. miliaribus.

Vlterius progreſſi, peruenimus ſex miliaribus ad nationem THOHONNA dictam, ibi populum quidem non inuenimus, ſed cibum copioſiſſimum. Hic populus etiam MAIIAIIS paret.

Poſtea 6 diebus populum nullum inuenimus, ſeptimo vero die peruenimus ad populum, PEITHONES dictum, admodum copioſum. Primas eorum proceſſit nobis obuiam cum multa plebe, rogans noſtrum Ducem, vt maneremus in loco iſto, vbi tum eramus, neque pagum eorum ingrederemur. Verũ Dux noſter cõſentire nolebat, itaq; recta pagum iſtum ingreſſi ſumus, quicquid etiam ipſi dicerent, ibi ciborum ſatis inuenimus, abundat enim locus iſte carnib. gallinarum, anſerum, ceruorum, ouium, ſtruthiorum, pſittacorum, cuniculorum, & ſimilium animalium.

CAP. XXVI.

Sed ceſſo jam de frumento Indico & radicibus frugibuſq; alijs, quarum maximus ibi prouentus eſt, plura dicere. Aquæ parum iſti habent, argenti vero & auri plane nihil,

neq; etiam multum de argento & auro quæſiuimus, propter nationes alias, ne ipſæ in fugam verterentur.

Apud PETHONOS hoſce tres dies mãſimus, interim quærebat Dux noſter de terræ iſtius commoditatibus. A THOHONNIS ad eos numerantur 24 miliaria, cum vero ibi diſcederemus, aſſumpſimus quendam ex iſto populo, qui linguæ iſtius peritus, nobis viam monſtraret, ad fontes potiſſimum, magna eſt enim in ea terra aquæ caritas. *Defectus aquæ.*

Poſtea ad 4. miliaria progreſſi, peruenimus ad populum MAIIEGONAS, vbi vnum diem ſubſtitimus, & aſſumpto rurſus aliquo interprete diſceſſimus. Hic populus promptus erat ad omnia neceſſaria nobis ſuppeditanda.

Poſtea, octo miliaria confecimus, & ad nationem MARRONORVM peruenimus, populus admodum multus eſt, & nos liberaliter excepit. Manſimus apud eos duos dies, & aſſumpto rurſus indice aliquo, progreſſi ſumus quatuor miliarib. ad nationem PARRONOS, cujus numerus fere eſt trium vel quatuor millium virorum, & manſimus ibi vnicum tantum diẽ. Ab his progreſſi ſumus 12 miliaribus ad populum SYMANNOS, qui magno numero in monte quodam habitant, & pagum habent ſentib. & ſpinis inſtar muri alicujus ſeptum. Hi nos hoſtiliter ſagittis nimirum ſuis & TARDIBVS exceperunt, ſed ſtatim in fugam conjecti, pagum ſuum igne perdiderunt, nos tamen ſatis ciborum in agris inuenimus, & tribus diebus ibi commorati ſumus.

Inde progreſſi quatuor diebus 24 miliaria confecimus, & ad nationẽ BARCHKONOS, peruenimus. Hi de aduentu noſtro nihil ſolliciti erant, itaq; cum jam ad pagum ipſorũ veniſſemus, fugam arripere volebant, ſed effugere amplius non poterant, coacti ſunt igitur nobis quæ ad victum neceſſaria ſunt, gallinas, anſeres, oues, ſtruthios & ceruos, ſuppeditare, commorati ſumus autem ibi quatuor diebus, vt qualitatem loci iſtius probe diſceremus.

Ab his, tribus diebus, ad 12. miliaria progreſſi peruenimus ad nationem ZEYHANNOS. Hi inopia laborabant, cicadæ n. fruges omnes apud eos conſumpſerant, itaque per noctem tantum apud eos fuimus, & porro quatuor diebus 20 miliaria confecimus, vbi peruenimus ad nationem quam CARCONOS vocant. His etiam damnum aliquod à cicadis erat illatum, ſed non adeo magnum vt finitimis populis, manſimus ibi vnicum ſaltem diem, & cum audiremus eos affirmare, 30 miliaribus nos aquam non reperturos, donec ad nationem SIBEROS perueniremus, aſſumpſimus duos ex hiſce Indis, qui in itinere nobis miniſtrarent, atq; ita ſex dieb. ad SIBEROS peruenimus, ſed in hoc itinere multi ex noſtris, licet aquam nobiſcum haberemus, ſiti perierunt. Inuenimus autẽ radicem in hoc itinere, quæ ſupra terram eminens, ampliſſima habet folia, in quibus aqua continetur, non ſecus ac ſi in vaſe aliquo aſſeruaretur, vt emanare facile nõ poſſit, quin & ex radice dimidium ſæpe cantharum aquæ expreſſimus. *Defectus aquæ.* *Radices aquam reddentes.*

Tandem autem ſub noctem ad dictos SIBEROS peruenimus, ipſi autem noſtro aduentu perterrefacti, cum vxoribus & liberis fugam dare conſtituerant, juſſit igitur Dux noſter per interpretem ipſis ſignificari, vt nihil periculi timerent, ſed in ædibus ſuis ſeſe tranquille continerent. Erat etiam apud hoſce SIBEROS ingens aquarum defectus, tribus enim menſibus pluuiam non habuerant, & nihil aliud quod biberent habebant, niſi liquorem quẽdã ex radice MANDEPORE expreſſum, qui liquor colorem lactis habebat, poteſt etiã ex hac radice vinum præparari, ſi aqua aſſumatur. In toto hoc pago vnicus ſaltem fons erat, qui diligenter cuſtodiebatur, vt certa menſura militibus aqua diſtribueretur, quæ quidem menſura à Duce noſtro ad hanc rem ordinata erat. Accidit igitur, vt ego huic rei præfectus, apud vniuerſum populum, nobiles & ignobiles magnum fauorem mihi conciliarem, qui aquã tum temporis præ auro & argento deſiderabant, prudenter enim commiſſum negotiũ adminiſtraui, ita tamen vt mei ipſius nõ obliuiſcerer. In iſta regione non facile viuos fontes & ſcaturigines inuenias, ſed homines aquis, quas in ciſternis habent cõtenti ſunt, quin & cum alijs nationibus hi SIBERI pro aqua ſæpe numero bella gerunt. In hoc pago biduũ commorati ſumus, incerti plane quid facere, & vtrum in itinere pergere deberemus nec ne, ita vt etiam ſortẽ hac de re mitteremus, ſed cum Dux noſter de qualitate iſtius regionis cum SIBERIS loqueretur, reſponderunt, nos itinere 6 dierum poſſe ad PEIIESSENNOS peruenire, in hoc vero itinere duos nos fontes aquæ bonæ & ſalutaris reperturos eſſe. *Potus ex radice.* *Fons in pago cuſtoditus.* *Defectus aquæ fluentis.*

CAP. XXVII.

ASſumptis igitur quibuſdam SIBERIS, iter hoc ingreſſi ſumus, ſed cum adhuc trium dierum itinere à pago abeſſemus, ſubduxerunt ſeſe SIBERI iſti, vt impoſterũ eos amplius non viderimus, ſoli igitur tandem ad PEIIESSENNOS iſtos peruenimus. Hi arma capientes amicitiam noſtram recuſarunt, ſed non multum obtinuerunt, facili enim *Peiiſſenni arma capiunt.*

enim ratione eos deuicimus, & expugnauimus pagum ipſorum, in fuga autem ipſorum quoſdam comprehendimus; qui nobis referebãt, ſe in pago ſuo habuiſſe tres Hiſpanos, in quorum numero vnus nomine Hieronymus PETRI MANCHOSSÆ quondam Tubicen fuerit, quos quidẽ Hiſpanos IOHANNES EIIOLLAS piæ memoriæ ibi propter infirmitatem reliquerat.

Hieronymus Tubicen.

Hos tres Hiſpanos PEIIESSENNI ibi quatuor diebus ante noſtrum aduentum interfecerant, cum de aduentu noſtro à SIBERIS certiores facti eſſent, cujus quidem facti ſatis graues nobis pœnas dederunt, manſimus enim in pago ipſorum quatuordecim diebus, & diligenter eos quæſiuimus, donec magnam eorum multitudinem in ſylua congregatam offenderemus, quam trucidauimus & comprehẽdimus, ita vt pauci admodum remanerent, qui capti, nobis qualitatẽ loci expoſuerunt, addentes ſimul, nos itinere quatuor dierum, nempe 16 miliaribus abeſſe à populo, quem MAIGENOS vocant. Profecti ſumus igitur ad eos, qui ſimiliter arma capientes amicitiam noſtram plane reſpuerunt, pagus ipſorum in monte quodam ſitus erat; & denſiſſimis ſpinis tanquam aliquo muro vndiq; ſeptus, aggreſſi ſumus igitur duobus locis hunc pagum, ſed MAIGENI iſti; duodecim Chriſtianos in pugna, & aliquot CARIOS, antequam pagum iſtum expugnaſſemus trucidarunt.

Tres Hiſpani interfecti.

Peiieſſenni in ſylua oppreſſi.

Pugna cũ Maigenis.

Tandem cum viderent nos pagum iſtum ſuperaſſe, ſuppoſito ædibus igne, aufugerũt. Sed poſt tres dies CARIORVM noſtrorum quingenti, nobis inſcijs ad duo vel tria miliaria fugientes MAIGENOS perſecuti; eos inuenerunt, & tam acriter cum eis pugnarunt, vt magnam ſtragem fecerint, & infinitam MAIGENORVM multitudinem trucidarint, quamuis ex ipſis etiam trecenti fere ceciderint. Cum vero MAIGENI populi eos in ſylua vndiq; cinxiſſent, ita vt neq; progredi neq; recedere poſſent, miſerunt ad Ducẽ noſtrum & rogarunt, vt ſibi auxilio veniremus. Hoc audiens Dux noſter nihil cunctatus, aſſumpſit equos quos habebat, & 150 Chriſtianos, vna cum 1000 CARIIS, reliquo populo in caſtris relicto, qui Maigenis, ſi forte reuerterentur, reſiſtere poſſent.

Maigeni infiniti cæſi.

Carij à Maigenis cincti.

Venimus igitur ſupra dictis CARIIS noſtris auxilio, ſed MAIGENI nobis viſis fugam ſtatim dederũt, neq; à noſtris, quãtuuis ſtrenue eos inſequentibus comprehendi potuerunt. Quid autem ipſis tandem cum ad ciuitatem noſtrã reuerteremur acciderit, paulo poſt audiemus. Venimus igitur tandem ad CARIOS noſtros, & vehementer mirati ſumus tot MAIGENOS ab ipſis trucidatos eſſe, ipſi vero ob aduentum noſtrum ingenti ſunt lætitia perfuſi.

Poſtea reuerſi ſumus ad caſtra, & ibi quatriduum permanſimus, habebamus enim in pago iſto cibi quantum ſatis erat.

Interim concluſimus nos velle cœptum iſtud iter abſoluere, maxime cum & de qualitate iſtius Regionis ſatis ſuperq; eſſemus edocti. Iter igitur ingreſſi, cõtinuis tredecim diebus ad 72 noſtro quidem judicio, miliaria progreſſi ſumus, & ad nationem KARCOCKIOS peruenimus, ſed in itinere, cũ 9 diebus progreſſi eſſemus, venimus ad regionem ſex miliaria latam, in qua nihil niſi ſalis tantam copiam inuenimus, quanta hyberno tempore niuis in hiſce regionibus reperitur, & ſal quidem iſte; tam in æſtate quam in hyeme ibi conſpicitur.

Terra ſale repleta.

In hac terra ſale repleta, biduum commorati ſumus, ignorantes quo nos vertere deberemus, ad iter iſtud felicius continuandũ & abſoluendum, diuino tamen beneficio, rectam viam ingreſſi, itinere quatuor dierũ ad nationem KARCOCKIES peruenimus, cumq; non procul à pago eorum abeſſemus, præmiſit Dux noſter quinquaginta Chriſtianos & quingentos CARIOS, qui locum nobis & hoſpitium pararent.

Hi cum in pagum iſtum venirent, deprehenderunt admodum ingentem hominum multitudinem, qualem toto hoc itinere nõdum viderant, perterrefacti igitur, remiſerunt aliquem ad Ducem noſtrum, qui eum moneret, vt quamprimum cum populo ſuo ad pagum properaret, ad quam monitionem Dux noſter cum vniuerſo populo iſta nocte progreſſus, hora matutina tertia ſeſe ſupradictis, quos præmiſerat, adjunxit. Et KARCOCKIES quidem iſti ignorantes plures reſtare, ſibi certo perſuaſerant, ſe facile nos ſuperaturos & oppreſſuros.

Karchkockii natio populoſa.

Verum cum animaduerterent, Ducem noſtrum nobis ſubuenire, abjecto animo de vxoribus & liberis ſolliciti erant, atque cum nihil moliri auderent, omni nos humanitate & liberalitate amplexi ſunt, afferentes nobis ceruos, anſeres, oues, ſtruthios, anates, cuniculos, & id genus feras, auesque plurimas, frumentum etiam Indicum ſiue Mayzum, oryzam & radices, quibus regio iſta abundat, optimas.

Karchkockii humani & liberales ergà Chriſtianos.

Viri in labijs cæruleum geſtant lapillum inſtar calculi luſorij, arma habent TARDES, arcus, ſagittas, & clypeos ex AMIDÆ corio factos.

Fœminæ leuiter perforatis labijs, lapillũ ex cryſtallo viridi vel fuſco inſerunt, & amiculum geſtant, ex goſſypio in formam induſij ſine brachialibus factum, formæ ſunt ele-

gantis, labori tantum domeſtico intentæ, ruſticis operibus & agricultura viris per omnia relictis.

Cap. XXVIII.

Hinc ad Machkockies profecti ſumus, aſſumptis quibuſdam Karcokiis, qui iter nobis monſtrarent, qui, cum dies tres in itinere fuiſſemus, clam ſeſe ſubduxerunt, nos tamē iter cœptū nihilominus abſoluimus, & ad flumen quoddā peruenimus quod vocatur Machkasies miliare vnū cum dimidio latum, hoc flumen vt traijceremus, colligatis lignis ſiue arboribus inſedimus, atque ita ſuperato flumine ad latus alterum peruenimus, quatuor tantum perſonis flumine ſubmerſis, quorū animis Deus propitius eſto.

Machkaſies fluuius.

Flumen hoc piſcibus regio ipſa Pantheris abundat, & tantum quatuor miliaribus à dictis Machkokiis, diſtat.

Panther.

Cum à Machkokiis hiſce non vltra miliare vnum abeſſemus, ipſi obuiam nobis venerunt, noſq; admodum amice acceperunt. Quin & Hiſpanica lingua nobiſcum loquebantur, vnde perterrefacti, interrogauimus eos, cujus imperio parerent, qui reſpondebant ſe Ducem noſtrum ſuum Dominum agnoſcere, alias autem parere imperio cujuſdā Nobilis Hiſpani, nomine Petrvs Ansvelles.

Indiani loquuntur lingua hiſpanica.

Ingreſſi autem pagum ipſorum, inuenimus ipſorum liberos & multos alios vtriuſq; ſexus homines, quibus piſciculi adhærēbāt. Hic piſcis pulici ſimilis eſt, & ſi quando gingiuæ, dentibus, vel alijs corporis partibus adhæreſcit, perrupta cute in vermem mutatur, ſimilem vermibus, qui in nucibus apud noſtros reperiuntur.

Piſces hominibus adhærētes.

Sed poteſt tamen huic morbo in tempore occurri, ſi quis vero eū initio negligit, poſtea ingentes dolores & magnam calamitatem experiri cogitur, qua de re multa ſcribi poſſent, ſi inſtituti id noſtri eſſet.

Mirabile genus morbi.

A ciuitate Nostra Signora de Svmsion, ad pagum hunc Machkasies, in terra numerantur 372 miliaria, ſecundum Almeronem.

Diſtantia.

In hoc pago commorati ſumus 20 diebus, interea redditæ nobis ſunt literæ ex ciuitate quadam Lima in Perv, vbi Cæſareæ Majeſtatis Vicarius & conſilij præſes Licentiatvs de Gaſca habitat, qui Consalvvm Pizarrvm vna cum alijs nobilibus ignobilibuſq; perſonis, capitis ſupplicio affecerat, eam ob cauſam, quod dictus Conſaluus Pizarrus huic Licentiato de Gasca parere nollet, ſed aduerſus Regiā Majeſtatem inſurgens, ſeditionem in populo excitaret.

Conſaille Piſere.

Accidit profecto multis in locis, vt quis vltra mandatum Domini ſui, in vindicta progrediatur, & ſibi ex arrogantia plus ſumat, quā facere merito debebat. Non enim credo Regiam Majeſtatem huic Conſaluo Pizarro vitam nō donaturam fuiſſe, ſi ſuæ Majeſtati traditus & oblatus fuiſſet. Dolebat ei non immerito, ſuis bonis Dominum alium datum eſſe. Hæc enim Regio Perv jure diuino & humano ad dictum Pizarrum pertinebat, cum ipſe vna cum fratribus ſuis Marchione, & Ferdinando Pizarro Inſulam hanc ditiſſimā, primus repererit & ſibi ſubjecerit.

Mos vulgaris.

Peru ad quem iure pertinuerit.

Hæc Regio merito ditiſſima vocatur, omnes enim diuitiæ & opes Regiæ Majeſtatis, proueniunt ex Perv, Nova Hispania, & Terra firma. Sed tanta eſt hujus mundi inuidia, vt ea carere nemo facile poſſit. Hac igitur oppreſſus fuit & hic Conſaluus Pizarrus, adeo vt licet potentiſſimus & velut Rex fuerit, capitis tamen ſupplicium euitare non potuerit. Hac de re plura ſcribi poſſent, ſi temporis hujus & loci eſſent.

Rex Conſaillo Piſero capitis ſupplicio affectus.

Cæterum dictis iſtis literis perſcriptum erat, vt de mandato Regiæ Majeſtatis Dux noſter Martinvs Dominicvs Eiiolla, cum militibus ſuis vlterius non progrederetur, ſed apud Machkasies iſtos, ſub pœna capitis, expectaret, donec, quid faciendum eſſet, deliberaretur. Hæc in hunc finem perſcripta erant, quod Gubernator iſte Peruani regni timeret, ne ſeditionem & tumultum aduerſus ipſum excitaremus, conjunctis nobis qui capitis ſupplicium in terra ea effugerant, quod quidem etiam certe factum fuiſſet, ſi in iſtam regionē veniſſemus.

Summa literarum

Cauſa literarum.

Sed Gubernator iſte, fœdere cum Duce noſtro inito, maximo eum munere affecit, vt acquieſceret. Et hæc omnia quidem nobis inſcijs geſta ſunt, ſi enim eorum noticiam habuiſſemus, ſtatim ligatis manibus pedibuſq; Ducem noſtrum ad Gubernatorem iſtum in Perv miſiſſemus.

Nefaria confœderatio Gubernatoris in Peru cū noſtro duce.

Poſtmodū ablegauit Dux noſter ad Gubernatorem iſtum in Perv quatuor milites, vnum centurionem, Nvefle de Schaieses, & tres alios, quorum nomina erant, Ognade, Michael de Rvele, Abaiie de Rorchva, qui ſpacio ſex ſeptimanarū in regnum Perv venerunt, & primo quidē ad populum Potosi, poſtea ad populum Cvscon, tertio ad ciuitatem Rio della plata, & tandem quarto ad metropolin Limam. Hæ ſunt quatuor potētiſſimæ & opulentiſſimæ ciuitates in regno Peru.

Quatuor legati in regnum Perumiſſi.

Ex his quatuor militibus, duo nempe Michael de Rvele, & Abaiie de Rorchva, morbo correpti, in prima ciuitate Potosi in Perv, manſerūt. Reliqui duo,

Nve-

NVEFLE & OGNADE, in ciuitatē LIMAM ad dictum Gubernatorē perrexerunt, à quo humaniſſime & liberaliſſime excepti, & interrogati ſunt, de commoditatibus & qualitate regionis RIO DELLA PLATA. Poſtea juſſit Gubernator iſte hoſce milites quam optime tractari, & cuilibet 2000 coronatos donauit.

Legati Hiſpanorũ liberaliter excepti.

Iuſſit præterea Gubernator iſte, NVEFLE SCHAIIESES ſuo Duci ſcribere, vt apud MACHKASIES, reſolutionem Regiæ Majeſtatis expectaret, & tamen populo iſti moleſtus non eſſet, nec quicquam præter cibum ab ipſis caperet. Non latebat autē nos, argento eos abundare, cum Hiſpano cuidã ſubjecti eſſent. Sed ſecundum hoc mandatum ipſis per omnia pepercimus.

Legatus interficitur.

Hic tamen Gubernatoris legatus in itinere ab Hiſpano quodam nomine Barnaba, interfectus eſt, idq; de mandato noſtri Ducis, qui verebatur alium Gubernatorem ex PERV miſſum iri, qui populo ſuo præficeretur, quemadmodum etiam alius quidam jam cōſtitutus erat. Itaq; emiſſo hoc Hiſpano Barnaba mandauit, vt ſi quidem cum literis aliquem inueniret, interfecto legato literas ſibi afferret.

CAP. XXIX.

Defectus cibi.

SEd non potuimus apud MACHKASIOS diutius propter ciborum inopiã commorari, coacti igitur ſumus ad KARCOCKIOS reuerti. Quod tamē nō feciſſemus, ſi ſciuiſſemus nobis gubernatorē aliũ fuiſſe conſtitutũ, non n. tam facile reuerſi fuiſſemus, ex regione tam fertili atque fœcunda, in qua nobis de victu neceſſario facile proſpicere potuiſſemus. Nam quod annotandum quoque fuerat, terra MARCASIORVM tam fertilis eſt, vt ſimilem ei nunquam viderim, ſi quis n. ſyluã ingreſſus, in arbore quacunq; foramē aliquod faciat, poteſt ex arbore iſta quinq; vel ſex menſuras mellis accipere, quod mel inſtar mulſi noſtratis ab exiguis apibus neminem lædentib. conficitur. Hoc mel ad cōedendum optimum eſt, & vinum inde ſuauiſſimum præparatur.

Marchkaſiorum regio fertilis.

Mel ex arborib. promanans.

Karchkokii fugiũt.

Cum autem ad dictos KARCOKIOS veniſſemus, omnes ex pago ſuo vna cum vxoribus & liberis aufugerant, rectius tamen feciſſent, ſi in pago ſuo manſiſſent. Miſſis igitur ad eos quibuſdam Indis, juſſit eis Dux noſter ſignificari, vt redirent in pagum ſuũ, & nihil mali à nobis metuerēt, ſed ipſi ſpreta iſta admonitione, nobis renunciarunt, nos debere ex pago eorum diſcedere, ſin minus, ſe nos ſumma vi inde profligaturos.

Karchkokiis Chriſtiani pacem offerunt.

Hoc audiētes, iuſtructa ſtatim acie ad eos proceſſimus, & quamuis quidam ex militib. Ducem monerent, vt ab eis abſtineret, quod bellum iſtud maximam parere inopiam, & rerum neceſſarium defectum poſſet, Dux tamen noſter & aſſeſſores conſiliorum perſeuerabant in ſua ſententia, vt contra dictos MARCOKIES proficiſceremur. Cum igitur ad eos veniremus, qui locum ſub duob. mōtib. nō procul à ſylua quadã, ad hãc pugnam elegerant, vt ſi forte vincerentur, in ſylua ſeſe ſaluarēt, bene multos trucidauimus, quos a. comprehendimus, eos in perpetuam ſeruitutem redegimus, vt mancipia noſtra fierēt, quorum quidem numero 1000 fuerunt.

Pugna cũ Marchkokiis.

Poſtea manſimus in iſto pago duos menſes, qui tantæ erat magnitudinis, ac ſi quinq; vel ſex pagi conjuncti fuiſſent. Et porro ad eum locũ reuerſi ſumus, vbi duas naues noſtras reliqueramus, vt ſupra dictum eſt. In itinere autem hoc ſeſquiannum fuimus, quo tempore perpetua bella geſſimus, & 12000 vtriuſq; ſexus homines in ſeruitutem noſtrã redegimus, ex quibus mihi quidem 50 perſonæ attributæ ſunt.

Magnitudo pagi.

Tempus ſiue duratio itineris.

Numerus mancipiorum.

Cum ad naues noſtras veniremus, indicabat nobis populus noſter, quod in noſtra abſentia capitaneus quidam Didacus ABRIGO, ex SEVILLIA Hiſpaniæ oriundus, cum altero capitaneo IOANNE FRANCISCO MANCHOSSA quem Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA, nauibus iſtis & populo præfecerat, ingentem tumultum excitaſſet, & maximas turbas dediſſet, volēte Didaco ABRIGONE imperium per omnia ſibi vendicare, IOHANNE vero FRANCISCO MANCHOSSA, ipſi cedere nolente, quod ſibi expreſſe gubernatio iſta eſſet demandata. Hæc dum nobis ita narrantur, ecce Capitaneus iſte Didacus ABRIEGO, ſuperatum in prælio IOHANNEM FRANCISCVM MANCHOSSAM interficit, & excitato in populo ingēti tumultu, aduerſum nos arma ſua dirigit, quin & occupata ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION ducē & nos intromittere, & ſeſe imperio MARTINI DOMINICI EIIOLLÆ ſubmittere plane recuſat.

Contentio & pugna inter Capitaneos.

Iohannes Frãciſcus Manchoſſa ſuperatus & interfectus

Dux noſter ex ciuitate excluſus.

CAP. XXX.

HOc cum Dux noſter videret, venimus ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION, & eã obſidione cinximus, milites vero qui in ciuitate erãt, cũ ſerio rē agi viderēt, ſubinde ad nos in campũ egreſſi pacē exorabant. Itaq; Capitaneus iſte Didacus de ABRIEGO, animaduertēs, populo ſe nō poſſe fidere, & periculũ eſſe, ne per proditionē nocturno tempore in vrbē introduceremur, quod ſane ēt tandem factũ fuiſſet, habito cũ amicis & fidelib. ſuis conſilio, egreſſus eſt ex ciuitate vna cum 50 armatis. Quo facto reliqui ad Ducē noſtrum veniētes, tradita ei ciuitate,

Noſter Signora deſumſion obſeſſa.

Diego Abriego fugã meditatur

uitate, gratiam implorarunt, quam etiam facile obtinuerunt. Itaq; Dux noſter ciuitatem ingreſſus eſt, ſed dictus ille Didacus de Abriego cum 50 iſtis ſuis aſſeclis 30 miliaribus aufugerat, ita vt eos aſſequi non liceret.

Bellum inter Chriſtianos.

Fuit igitur inter hos duos Duces continuum duob. annis bellum, ita vt pars vna ab altera tuta nunquam eſſet, Didacus enim de Abriego in nullo loco diu manebat, ſed modo hic modo alibi oberrabat, nulli labori, vt nobis noceret, parcens, vt non immerito latroni ſimilis haberetur. Tandem igitur, ſiquidem pace frui vellemus, deliberandũ erat de vijs ad amicitiam ducentibus.

Diego de Abriego in latronem degenerat.

Fecit igitur Dux noſter duabus ſuis filiabus nuptias, quas duobus cognatis Didaci de Abriego, in matrimonium dederat, qui vocantur Albernunzus Richelus, & Franciscus Fergerus.

Matrimonio pax ſtabilita.

Poſt haſce nuptias pulchra in quiete, pace & tranquillitate viximus, armis hoſtilibus ab vtraq; parte depoſitis.

Vlricus Faber litteras accipit.

Interea temporis perlatæ ſunt ad me literæ ex Sevilia Hiſpaniæ à procuratore Fuggerorum qui vocatur Christophorus Reyser, quarũ ſumma hæc erat; perſcriptum eſſe ad dictũ Christophorum Reyserum per Sebastianum Neidhardum, de mandato, & voluntate Thomæ Schmidlin fratris mei piæ memoriæ, de me ex iſtis regionibus in patriam reuocando, ſe itaq; nempe Christophorum Reyserum me rogare, vt huic volũtati & monitis locum darem. Has literas ex procuratione dicti Christophori accepi, anno 1552. die 25 Iulij, qui erat dies feſtus Iacobi.

Vlricus Faber dimiſſionem impetrat.

Quibus perlectis, dimiſſionem à Duce noſtro Martino Dominico Eiiolla petij, qui primo id quidem recuſabat, ſed tandem tamen, cum conſideraret quod tanto tempore Regiæ Majeſtati, in iſtis Regionib. fideliſſime ſeruiendo, pro Duce Iohanne Eiiolla capitis ſæpenumero periculis memet expoſuiſſem, & in nullis ei periculis defuiſſem, hoc inquam cum conſideraret, placide me dimittebat, datis mihi ſimul literis ad Regiam Majeſtatem exaratis, quibus de omnibus ſcitu dignis, & de ſtatu terræ ſiue regionis Rio della plata, erat perſcriptum.

Literæ ad Maieſtatẽ Regiam.

Haſce literas poſtmodum conſiliarijs Regijs in Svilia Hiſpaniæ obtuli, & multa coram de iſta regione cum ipſis collocutus ſum.

Vlricus Schmidt valedicit ſuis commilitonib.

Cumq; omnibus ad iter neceſſarijs rebus, me inſtruxiſſem, ſalutato Duce Martino Dominico Eiiolla, & reliquis meis amicis atque commilitonibus, viginti Carios aſſumpſi, qui res meas & ſupellectilẽ in itinere portarent, & iter ingreſſus ſum.

Nuncius ex Preſilia.

Octo autem diebus ante meum diſceſſum, venit quidam ex Presilia, qui referebat nauem quandam eo nuper aduenisſe ex Lysabona Portugalliæ, quæ eſſet Domini Iohannis ab Hulst, mercatoris in Lysabona', factoris vero ſiue procuratoris Erasmi Schetzen in Antverpia.

Egreſſus ex ciuitate Noſter Signora de ſumſion.

Itaq; rebus hiſce cognitis tandem, in nomine ſacroſanctæ Trinitatis, iter ingreſſus ſum, anno Chriſti 1552. die 26. Decemb. qui erat dies S. Stephano ſacra, egreſſus nimirũ cum 20 Indis, duabus nauibus Canois, ex ciuitate Rio della plata, Nostra Signora de svmsion. Et principio confectis 26. miliaribus, peruenimus ad pagum Iubericha Sabaia, vbi quatuor meorũ commilitonum duo Hiſpani, & duo Luſitani ſeſe mihi adjunxerũt, quamuis bona cum venia dimiſſi non eſſent.

Hinc ſoluentes 15 miliaria confecimus, & ad pagum Gaboretha peruenimus, inde itinere quatuor dierum, confectis 16 miliaribus ad pagum Bareia peruenimus, & inde nouem diebus 54 miliaria conficientes, ad pagum Bareda appulimus, vbi biduum commorati de cibo & nouis Canois nobis proſpeximus, erant enim nobis 100 miliaria in flumine Parana conficienda, donec veniremus ad pagum Gienvgia, vbi quatuor dies permanſimus. Hactenus in regione Cariorum verſati ſumus, quæ ſubjecta eſt Majeſtati Regiæ.

Cap. XXXI.

Iam peruenimus in terram Regis Luſitaniæ regionẽ nempe Tvpis. In pago ſupra nominato, coacti ſumus naues Canoas, deſerto flumine Parana relinquere, & terra iter facere ad regionem Tvpis. Sex autem ſeptimanis per deſerta & inuia loca vagantes, multo cum periculo & difficultate, ab iſto pago Gienvgia ad Tvpos dictos 126 miliaria confecimus.

ἀνθρωποφάγοι.

Hi populi Tvpis hoſtes ſuos deuorant, aſſidua bella gerunt, & ſuperatis hoſtibus, captiuos in pagũ ſuum deducunt, cum magna ſolennitate.

Quos author hoc loco Tupis & Tapis vocat, ſunt ipſi Tupinimbæ.

Captiuis nihil omnino denegant, ſed pro libitu in omnibus gratificantur, etiam mulieribus ad libidinem ipſorum conceſſis, tandẽ vero conſtituto mactationis tempore ſolenne conuiuium inſtituunt, & mactatos captiuos cum amicis ſuis deuorant. Omne ſuum ſtudium in bellis collocant, vitã viuunt nunquam jejunam, ſed ſemper ebriam, ſaltãdo & potando ſeſe ſubinde oblectãt, omnib. voluptatib. dediti ſunt, & vitam plane Epicureã agũt.

Epicurei Indici.

Homines ſunt ſuperbi & malitioſi, vinũ ex frumento Indico conficiunt, quo ita ine-

Vinum ex frumento. Lingua Taporum. inebriantur, ac ſi præſtantiſſimum noſtræ regionis vinū biberent. Lingua fere eadē cū CARIIS vtuntur, parum enim inter haſce duas linguas eſt diſcriminis.

Ab his peruenimus ad pagum KARIESEBA, in quo ſimiliter & TAPI habitāt, ſed qui bellum cum Chriſtianis gerunt, cum priores Chriſtianorum ſint amici.

Karieſeba. Ad hunc pagum dominica Palmarum peruenimus, cumque 4 miliaribus adhuc abeſſemus, intellexi ego periculum nobis ibi imminere, & propterea fugiendos *Periculum à Karieſeba.* eos eſſe, incepimus autem tum temporis victu neceſſario carere, itaque licet adhuc vlterius paulo progredi poſſemus, tamen duo ex nobis perſuaderi nō poterant, vt progrederentur, ſed poſthabitis meis admonitio- *Duo itineris ſocij interfecti, & deuorati.* nibus precibuſq; pagum iſtum ingreſſi ſunt, quibus quidem fidem dedimus, quod vellemus ante pagum eorum aduentum expectare, ſed pagum vix ingreſſi, interfecti ſunt, & poſtmodum deuorati, Deus ipſorum animis eſto propitius. Poſtea Indi 50 ex pago iſto ad nos peruenerunt, induti veſtibus Chriſtianorum, cumq; ad paſſus 30 veniſſent, ſubſtiterunt, & nos allocuti ſunt, in more autem *Conſuetudo Indianorum.* apud Indos poſitum eſt, vt ſi quando ad paſſus aliquot ſubſiſtant, & aliquem alloquantur, nihil boni meditentur, ſed ſemper ſiniſtri quid alant.

Reſponsū fraudulētum. Itaq; nos aſſumptis armis noſtris quærebamus, vbi ſocij noſtri eſſent, qui reſpondebant, eos in pago ipſorum eſſe, & nos debere eos ſequi, ſed nos intelligentes malitiam eorum noluimus pagum iſtum ingredi.

Emiſſo igitur jaculo vno atq; altero in pagum ſuum reuerſi ſunt, euocantes circiter ſexcentos, qui nos opprimerent. Nos a. in iſto periculo in ſyluam, quæ non procul aberat, nos ſubduximus, ſclopetis enim tantum quatuor & ſexaginta Indis inſtructi atq; muniti eramus, quos de CARIORVM populo, ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, nobiſcū ſumpſeramus. Et tamen qua- *Sylua Vlrici Fabri munimentum.* tuor dieb. in iſta ſylua nos defendimus, donec tādē nocte quarta ex ſylua clam egreſſi, diſceſſimus, parū n. cibi ſupererat, & hoſtes præualere videbantur, juxta prouerbiū; Ne Hercules quidem aduerſus duos pluresue.

Poſtea ſex diebus in ſyluis oberrauimus tam horridis & periculoſis, vt per omnem vitam iter magis horridum & incultum nō vi- *Cibi defectus.* derim, cumq; cibo omni deſtitueremur, radicibus & melle nos ſuſtentauimus.

Tandem peruenimus ad nationem aliquam, quæ vocatur BIIESSII, ibi quatriduū cōmorati ſumus, ſed appropinquare tamen ad pagum, propterea quod pauci eſſemus, non audebamus.

Apud hunc populum fluuius eſt VRQVAIA, in quo colubros ſiue ſerpentes vidimus, *Vrquaia fluuius.* quos Hiſpani, ſua lingua, SCHVE EIIBA TVESCHA nominant. Hi longitudine ſunt 14 paſſuum, latitudine vero duarum vlnarū ſeu octo cubitorū. Multum damni dare ſolent, capitibus enim ſemper ſuper aquam *Serpentes homines deuorantes.* eminent, & an aliquis in fluuio verſetur, reſpiciunt, videntes vero aliquem fluuium iſtū vel lauandi vel bibendi gratia accedere, ſtatim adrepētes, cauda ipſum inuolutū, ſecum in aquā abſtrahunt, & interfectum deuorāt.

Hinc diſcedentes quatuor ſeptimanis 100 miliaria progreſſi ſumus, & ad pagum quendam peruenimus, qui vocatur SCHELEBETHVEBA, ibi manſimus tres dies, vt vires iſto itinere amiſſas rurſus colligeremus, parum n. cibi in iſto itinere habueramus, mellenos maxima ex parte ſuſtentantes, & pōt quidem vel me tacente quilibet intelligere, quantam miſeriam tā longo itinere perpeſſi ſimus, cibo & potu, lectoq; carentes, lectus *Lecti portatiles.* n. quem quilibet ſecū portabat, ex goſſipio in formam retis factus erat, pondere quatuor vel quinq; librarum. Dormire a. volentes lectum iſtū noſtrum ab vtraq; parte ad arborē alligauimus, nam in India, ſi pauci terra iter faciant, ſatius eſt eos in ſylua pernoctare & ſomnū capere, quā in pagis & ædib. Indorū.

Peruenimus poſtea ad pagum quendam qui Chriſtianorū erat, in quo habitabat Toparcha quidā nomine IOHANNES REINMELLE, qui tum tēporis peregre profectus erat, ad aliū quendam Chriſtianorū pagum in VINCENDA, qui quondā fœdere jūcti inuicē erant. In his duobus pagis circiter 800 Chriſtiani habitāt, Regi LVSITANIÆ & dicto IOHANNI REINMELLE ſubjecti, qui (vt ipſe referre ſolitus eſt) quadraginta annis in India verſatus, continua bella geſſit, vt eā ob cauſam merito regionē ſolus gubernare deberet, ſed cum hoc nō fiat, ſubditi ſemper in armis eſſe cogūtur. Hic IOHANNES REINMELLE vno die 5000 Indos cōgregare pōt, cum Rex vix 2000 cogere poſſit, tanta eſt apud iſtum populum in authoritate. Hujus REIMELLE filius tum temporis domi erat, qui nos benigne & humaniter excepit, ſed nō eramus tamē ab omni cura & metu liberi, & majus à Chriſtianis ejus loci quā ab Indis metuendum nobis erat periculum. Deo a. Opt. Max. gratias ago, qui me tā clemēter ab omni malo vbiq; protexit & conſeruauit.

Tandem ad oppidulum S. VICENDA, 20 *Nauis Portugalenſis.* miliaribus ab hoc pago diſtans peruenimus, die 13. Iulij, qui erat S. Antonio ſacra, anno 1553. Ibi nauem Luſitanicam inuenimus, ſaccaro, goſſipio & alijs reb. onuſtā, quæ ad ERASMVM SCHETZEN pertinebat. Procura-

curator hujus nauis LYSABONÆ habitat, & vocatur IOHANNES ab HVLSEN, qui ſubſtitutum procuratorẽ alium in VINCENDA habebat, cui nomen erat PETRVS RÖSSEL.

CAP. XXXII.

Subditi Eraſmi Schetzen in India. IN hac regione nominati Domini ERASMVS SCHETZ & IOHANNES ab HVLSEN, multos pagos & vicos habent, in quib. toto anno ſaccarum conficitur.

Hic admodum humaniter & amice à PETRO RÖSSEL acceptus ſum, qui mihi omnia humanitatis officia præſtitit, & poſtea me cõmẽdauit nauclero ſiue gubernatori iſtius nauis, petens, vt mihi nulla re deeſſet, quod etiam fideliſſime à gubernatore nauis poſtmodum factum eſt, qui me ſibi commendatiſſimum habuit, manſimus adhuc 11 dies in ciuitate VINCENDA, quo tempore de reb. omnibus neceſſarijs nobis proſpeximus. A ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, ad hanc S. VINCENDA in PRESILIA numerantur 476 miliaria, quæ totis ſex menſibus confecimus. *Diſtantia à ciuitate NoſtraSignora.*

Cum ergo rebus omnibus inſtructi eſſemus, ſoluimus ex ciuitate S. VINCENDA an. 1553. die 24 Iun. qui erat dies S. Iohannis. Sed ventum aduerſum & ingentes tempeſtates totis 14 dieb. in mari habuimus, ita vt qua in regione verſaremur neſciremus, donec tandem malo nauis fracta, ad terram appellere cogeremur, vbi peruenimus ad portum ciuitatis quæ vocatur SPIRITVS SANCTVS. Hæc ciuitas ſita eſt in PRESILIA Indiæ, & Regi Luſitano ſubjecta, habitatur à Chriſtianis, qui cum vxoribus & liberis ſuis nihil aliud agunt, quam vt ſaccarum conficiant, abundant goſſipio, ligno Preſilienſi & mercibus ejuſmodi alijs. *Fortuna & tempeſtates 14. dierum.*

Periculum à balenis. In hoc mari à ciuitate S. VINCENDA vſq; ad portũ SPIRITVS SANCTI maxima reperitur balenarum copia, quæ multum nocent præternauigantib. nauem enim quam adoriuntur, ſuffocant, & quicquid in ea eſt perdunt.

Balenæ aquam expuentes. Hæ balenæ aſſidue aquam expuunt, tanta copia, vt vna effuſione dolium Francicum mediocris capacitatis explere poſſis. Et aquam quidem omnib. fere momentis ita expuũt, capitib. ex mari exertis, ita vt rei iſtius ignarus, ſcopulũ eo in loco extimeſcat. Reperiũtur a. ibi & multa alia monſtra marina, quæ omnia deſcribi accurate non poſſunt. *Monſtra marina.*

Sunt & piſces ibi quos Hiſpani SVMEROS hoc eſt, pileatos, ſiue SCHAVBHVT Germanice vocant. Hi piſces tantæ ſunt magnitudinis & roboris, vt naues ſæpe ingentes ſubuertant. Quando n. mare placidũ eſt, & nullæ tempeſtates exiſtunt, tunc tanta ſæpe vi ad nauem ferũtur, vt omnia in ea concutiãtur. Itaq; nautæ hoc animaduertentes, mox doliũ vnum atq; alterum in mare proijciunt, vt cum ijs relicta naui ſeſe oblectent. *Piſces doliis ſeſe oblectantes.*

Sunt & piſces alij, quos PEISCHO SPAIDE, hoc eſt, piſces gladiatos vocant, piſces hi admodum formidabiles ſunt, & alijs piſcib. valde nocent. Certant enim cum alijs, ea ratione, qua apud nos, equi inuicem certare ſolent, quod quidem jucundum præbet in mari ſpectaculũ, quãuis hoc piſciũ certamẽ, plerunque magna tempeſtas ſequi ſoleat.

Reperiuntur ibi etiam piſces alij, quos Hiſpani PESCHE DESERRE vocant, nos ſerras nominare poſſumus. Hi admodum formidabiles ſunt, & in pugna ſiue certamine alijs præualent.

Quin & piſces volantes, & alij, quos DOMINGOS vocant, ibi cernuntur, quos quidem omnes deſcribere inſtituti mei non eſt.

Poſtea ex hoc portu SPIRITVS SANCTI ſoluentes, quatuor menſibus in mari oberrauimus, vt terram nullã videremus, donec ad Inſulam quandam appulimus, quæ vocatur TESTE de TERZERO, & ad Regem Luſitaniæ pertinet. In hac Inſula biduum commorati ſumus, & nobis de cibo rebuſq; alijs neceſſarijs iterum proſpeximus.

Ab hac Inſula ſoluentes LYSEBONAM quatuordecim dieb. peruenimus, an. nimirum 1553 die 30 Septẽb. qui erat dies S. Hieronymo ſacra. In hac ciuitate cõmorati ſumus 14 diebus, & mortui ibi ſunt duo Indi, quos mecum ex India adduxeram. *Aduentus in Lyſebonam.*

Poſtea ego SEVILIAM veredo profectus ſum, ſex diebus iter 72 miliarium emenſus. Quo loco quatuor ſeptimanas commoratus ſum, donec naues inſtruerentur.

Poſtea mare iterum ingreſſus altero die, ad ciuitatem S. LVCÆ perueni, vbi per noctem manſi.

Hinc itinere vnius diei, terra, ad ciuitatẽ profectus ſum, quæ vocatur PORTA S. MARIÆ, & inde rurſus itinere vnius diei, ad ciuitatem CALES, vbi 25 naues reperi, quas HVLCKEN vocãt, Belgium petere volẽtes. Inter eas vna erat noua & pulchre exornata, quæ ſemel tantũ ex ANTVERPIA in Hiſpaniã miſſa fuerat. Suadentib. igitur mercatorib. vt hãc nauem conſcenderẽ, acceſſi nauclerũ ſiue gubernatorẽ ejus, cui nomen erat HENRICVS SCHETZ hominem honeſtum & probũ, cum hoc egi vt me ſecum ſumeret, cumq; inter nos de precio conueniſſet, reb. meis in naui relictis, ad iter me præparaui, & in hoſpitio meo expectaui, donec mihi ſignificaretur quando ſoluere vellet, dederat n. mihi fidem dictus nauclerus, ſe antequam ſolueret, mihi id ſignificaturum, & ſine me non diſceſſurum eſſe. *Pactum cum nauclero.*

Sed

Sed nocte ea plus juſto nauclerus ille biberat, & me in hoſpitio relicto, (quod quidẽ fato bono factum) ſecunda ante exortum ſolem hora, ſoluta naui diſceſſit. Itaq; cum ſequenti die nauẽ jam integro miliari à terra abeſſe viderem, de alia mihi naui proſpicere coactus ſum, egi igitur cum nauclero alio, cui idẽ quod priori preciũ erat numerandũ.

Nauigatio tempeſtate impedita. Soluimus autem paulo poſt cum 24 nauibus, & primis quidem tribus diebus ſecundum experti ſumus ventum, ſed poſtea tantæ in mari tempeſtates ortæ ſunt, vt iter noſtrum abſoluere non poſſemus, manſimus tamen ſummo cum periculo 5 diebus in mari, ventum meliorem expectantes, ſed tandem tamen ventis ita vrgentibus ad eundẽ, ex quo ſolueramus locum, reuerſi ſumus.

CAP. XXXIII.

Ius nauale Solent hoc tempore nautæ, Archithalaſſum quendam conſtituere, quem lingua Hiſpanica ALMIRANDA alias Admiraliũ vocãt. Hic imperium in omnes naues habet, omnes itẽ naucleri & nautæ ipſi juramento ad præſtãdũ obediẽtiã ſeſe obligant, & ſancte promittunt, quod ab inuicem recedere & alter alterum deſerere nolint. Nã de mãdato Regiæ Majeſtatis, non pauciores quam viginti naues ex Hiſpania in Belgicam nauigare ſimul poſſunt, propter bellum, quod cum Gallorum Rege hoc tempore geritur.

Conſuetudo naualis Porro & hæc in mari cõſuetudo ſeruatur, vt nauis vna vltra miliare vnum ab altera nõ diſcedat, & vel ſub occaſum vel ſub ortum ſolis, omnes cõgregentur, Archithalaſſumque ſeu ALMIRANDAM tribus vel quatuor tormenti ictibus, bis in die ſalutent.

Officium Archithalaßi. Archithalaſſi contra officium eſt, vt ſemper duas lucernas ferreas in puppi nauis ſuæ expoſitas habeat, quas ipſi FAROL vocant voce ab antiquo Pharos detorta, vt nocturno tempore reliquæ naues ad lucem hanc ſeſe dirigant, & nulla ſeparatio nauium fiat.

Præterea Archithalaſſus ſeu ALMIRANDA ſingulis noctibus, naucleris indicare ſolet, quem curſum petere velit, vt orta forte tempeſtate aliqua, ſcire poſſint, quem curſũ ſiue ventum Archithalaſſus elegerit, atque ita ipſum ſequantur.

Naues reuertuntur Cum autem curſum vertere cogeremur, vt ſupra dictum eſt, erat nauis HENRICI SCHETZEN, (in quam omnem meam ſubſtantiolam ego depoſueram) omnium poſtrema, cumque adhuc vno tantum miliari à ciuitate CALES abeſſemus, expoſuit propter denſiſſimas noctis tenebras ALMIRANDA ſeu Archithalaſſus lucernas ſuas, vt naues reliquæ ductum & curſum ſuum ſequi poſſent.

Et nos quidem cum ad ciuitatem CALES appuliſſemus, emiſſis anchoris, naues firmauimus, & remotis lucernis in terram deſcẽdimus, ignemq; ad molendinum quoddam non procul ab vrbe extruximus, qui quidem exitio fuit dicto HENRICO SCHETZEN & naui ejus.

Naufragiũ Henrici Schetzij. Recta enim hunc ignem HENRICVS SCHETZ, quem lucernas eſſe Archithalaſſi putabat, ſua naui petebat, cumq; nõ procul ab igne abeſſet, ſumma vi ad ſaxa & lapides ibi latentes alliſus, nauem fregit, vbi maxima extitit calamitas bonis non tantũ, ſed & hominibus qui in naui iſta erant, omnib. miſere in aqua pereuntibus. Perierunt enim 22 perſonæ, ſolo nauclero & gubernatore nauis exceptis, qui trabi adhærentes ad littus appulerunt. Submerſæ ſunt ẽt cum bonis mercatorum alijs, ſex ciſtæ auro & argento repletæ, quæ ad Majeſtatẽ Regiã pertinebãt. *Ingens damnum.*

Non poſſum igitur Deo gratias ſatis magnas agere, quod & hac vice mihi adfuerit, & tam clementer prohibuerit, ne, vt conſtitutum quidẽ erat, nauẽ iſtã ego ingrederer.

Tempeſtas inaudita. Poſtea biduum ibi in CALES commorati, die S. Andreæ denuo ſoluimus Antuerpiam petituri. Sed tantam hoc itinere vim ventorum & tempeſtatum ſumus experti, vt nautæ omnes affirmarent, ſe viginti annis ſimilem tempeſtatem non eſſe expertos.

VVydt portus Angliæ. Cum igitur in Anglia ad portum quendã veniſſemus, qui vocatur WYDT, neq; velum amplius nec reſtem, nec malũ, nec quicquã aliud in nauibus noſtris habebamus, ita vt ſi diutius in mari manẽdum nobis fuiſſet, proculdubio naues omnes perijſſent, niſi Deus mirabiliter eas ſeruaſſet.

Naufragiũ Nam & Calend. Ianuarij anno 1554. octo naues ſubmerſæ ſunt, omnibus & bonis & hominibus miſere extinctis, ita vt ne vnus quidem euaſerit, quorum animis Deus propitius eſſe velit. Accidit hæc calamitas in itinere, cũ Gallia ſuperata Angliã peteremus.

In hoc autem portu Angliæ WYDT, vt dixi, commorati ſumus quatriduum, & inde BRABANTIAM petiimus venientes die quarto ARMVIAM quæ ciuitas eſt SELANDIÆ, vbi naues appellere ſolent. Diſtat hæc ciuitas à portu WYDT 74 miliaribus. Hinc ANTVERPIAM rectà petiuimus, quæ aberat adhuc 24. miliarib. Tãdẽ igitur ANTVERPIAM ſalui peruenimus 26. Ian. an. 1554.

Deo omnipotenti ſit laus & gloria, qui comes mihi in hoc itinere ſemper adfuit, & ex maximis ſæpe periculis, me clementiſſime eripuit.

FINIS ITINERIS VLRICI FABRI, STRAVBINGENSIS.

36901

J
De Bry
GV
pt 7
Lot
1625

GAUDEO